

OSNOVNA ŠOLA POLHOV GRADEC

RAZISKOVALNA NALOGA

GEOGRAFIJA

DEMOGRAFSKI IZZIVI

OBČINE

DOBROVA - POLHOV GRADEC

AVTORICE: Neža Kovač, Maruša Krivic, Ivana Oblak

MENTORICA: Barbara Trnovec

LETO IZDELAVE: šolsko leto 2022/2023

KAZALO

1. UVOD.....	7
1.1 NAMEN, PREDMET IN HIPOTEZE RAZISKOVALNE NALOGE.....	7
1.2 METODE DELA	8
2. TEORETIČNI DEL NALOGE	8
2.1 RAZLAGA UPORABLJENIH DEMOGRAFSKIH POJMOV S PODATKI ZA DRŽAVO SLOVENIJO	8
2.2 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC	13
2.3 NASELJA V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC	16
2.3.1 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI DOBROVA.....	17
2.3.2 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI POLHOV GRADEC.....	19
2.3.3 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ČRNI VRH	24
2.3.4 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŠENTJOŠT	25
3. EKSPERIMENTALNI DEL NALOGE	27
3.1 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC S SLOVENIJO IN SOSEDNIMI PRIMESTNIMI OBČINAMI LJUBLJANE	27
3.2 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI MED NASELJI V RAVNINSKEM IN HRIBOVITEM DELU OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC	30
3.3 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC S SOSEDNIMI PRIMESTNIMI OBČINAMI LJUBLJANE	38
3.4 ANALIZA VPRAŠALNIKOV	42
3.4.1 ANALIZA INTERVJUJA Z ŽUPANOM	42
3.4.2 ANALIZA INTERVJUJA S PREDSEDNIKI DRUŠTEV UPOKOJENCEV	44
3.4.3 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	45
3.5 SWOT ANALIZA O ŽIVLJENJU V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC	49
4. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK	51
5. VIRI IN LITERATURA.....	53
5.1 VIRI SLIK.....	54
6. PRILOGE	54
6.1 INTERVJU Z G. ŽUPANOM OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC.....	54
6.2 INTERVJU S PREDSEDNIKI DRUŠTEV UPOKOJENCEV POLHOV GRADEC, DOBROVA IN VRZDENEČ.....	55
6.3 SPLETNA ANKETA O DEMOGRAFSKIH IZZIVIH V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC	56

KAZALO SLIK

Slika 1: OŠ Polhov Gradec, ki stoji nad sotočjem Božne in Male vode.	6
Slika 2: Primerjava starostnih piramid Slovenije med leti 1948, 1971 in 2002.	10
Slika 3: Primerjava starostne piramide Slovenije za leti 1971 in 2015.	10
Slika 4: Starostna piramida Slovenije v letu 2015 in napoved za leto 2080.	12
Slika 5: Izoblikovanost površja občine Dobrova - Polhov Gradec.	13
Slika 6: Pogled iz Malega vrha na Praproče s cerkvijo svetega Jurija. V ozadju Polhov Gradec.	14
Slika 7: Razporeditev naselij glede na izoblikovanost površja v občini Dobrova - Polhov Gradec.	16
Slika 8: Dobrova – največje naselje in občinsko središče.	17
Slika 9: Novogradnje na Šujici.	18
Slika 10: Del Osredka pri Dobrovi.	18
Slika 11: Polhograjska graščina – najpomembnejši kulturnozgodovinski in turistični objekt občine Dobrova - Polhov Gradec.	20
Slika 12: Podreber s cerkvijo svete Elizabete. V ozadju Polhov Gradec.	21
Slika 13: Praproče s cerkvijo svetega Jurija. V ozadju Setnik, osrčje Polhograjskega hribovja.	21
Slika 14: Pogled z 898 m visoke Grmade na cerkev svete Uršule. V ozadju Polhograjska gora – 824 m	22
Slika 15: Dolenja vas in Babna Gora	23
Slika 16: Pogled na Dvor s cerkvijo svetega Petra iz leta 1526, ki je kulturni spomenik državnega pomena, v ozadju pa je starejši del Dolenje vasi, ki ju loči reka Gradaščica.	24
Slika 17: Del Črnega Vrha.	25
Slika 18: Pogled na razloženo naselje Šentjošt.	26
Slika 19: Butajnova leži na manjši kraški planoti.	26
Slika 20: Število prebivalstva po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec	30
Slika 21: Razgibano površje je napomembnejši dejavnik poselitve v občini Dobrova - Polhov Gradec	31
Slika 22: Gostota poselitve po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec.	33
Slika 23: Povprečna starost prebivalstva po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec.	34
Slika 24: Indeks staranja po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec.	35
Slika 25: Povprečna starost prebivalcev slovenskih občin, ki odraža staranje prebivalstva.	39

KAZALO TABEL

Tabela 1: Spreminjanje števila in deleža starega prebivalstva (nad 65 let) in deleža mladega prebivalstva (0–14 let) v obdobju 2000–2022 v Sloveniji.	11
Tabela 2: Projekcije prebivalstva Slovenije za obdobje 2015-2080.....	11
Tabela 3: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za Slovenijo za leto 2021.	27
Tabela 4: Starostna sestava prebivalstva v občini Dobrova - Polhov Gradec v letu 2022.	28
Tabela 5: Demografski kazalniki za naselja v hribovitem delu občine Dobrova - Polhov Gradec.	32
Tabela 6: Demografski kazalniki za naselja v ravninskem delu občine Dobrova - Polhov Gradec.	33
Tabela 7: Gibanje števila prebivalstva v naseljih občine Dobrova - Polhov Gradec.	36
Tabela 8: Primerjava gibanja števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec s tremi izbranimi obmestnimi občinami v obdobju 2008–2022.....	39
Tabela 9: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za izbrane primestne občine za leto 2021.	41
Tabela 10: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za izbrani sosednji občini za leto 2021.	42

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spreminjanje deleža mladega in starega prebivalstva v obdobju 1991-2022.	11
Graf 2: Projekcije deleža mladega in starega prebivalstva v obdobju 2015-2080.....	12
Graf 3: Starostna sestava prebivalstva v občini Dobrova - Polhov Gradec v letu 2022.	28
Graf 4: Naselja v občini Dobrova - Polhov Gradec po številu prebivalcev v letu 2022.....	29
Graf 5: Gibanje števila prebivalstva v naseljih hribovitega dela občine Dobrova - Polhov Gradec v obdobju 1961-2022.....	37
Graf 6: Gibanje števila prebivalstva v naseljih ravninskega dela občine Dobrova - Polhov Gradec v obdobju 1961–2022.	38
Graf 7: Primerjava gibanja števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec s tremi izbranimi obmestnimi občinami v obdobju 2008–2022.....	40
Graf 8: Ovrednotenje pomena dejavnikov poselitve v občini Dobrova - Polhov Gradec s strani anketirancev.	46
Graf 9: Izbor utemeljitev s strani anketirancev o rahli rasti števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec.	46
Graf 10: Večina anketirancev ne zazna staranja prebivalstva v naselju bivanja.....	47
Graf 11: Večina anketirancev se strinja, da staranje prebivalstva je pereč problem Slovenije.	47

POVZETEK

DEMOGRAFSKI IZZIVI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Zaradi nizkega naravnega prirastka in podaljševanja življenjske dobe se prebivalstvo Slovenije ter mnogih evropskih držav stara, kar smo spoznali pri pouku geografije in zasledimo tudi v medijih. Ali se prebivalstvo stara tudi v občini Dobrova - Polhov Gradec? V raziskovalni nalogi smo analizirali dejavnike, ki vplivajo na poselitev, gibanje števila prebivalstva in spreminjanje starostne sestave prebivalstva v naseljih občine Dobrova - Polhov Gradec. Je naša občina po demografskih značilnostih podobna drugim primestnim občinam Ljubljane, kamor dnevno migrira veliko občanov zaradi zaposlitve in potreb po storitvenih dejavnostih? Z raziskavo smo želeli ugotoviti tudi, ali naši občani in državljani Slovenije prepoznavajo staranje prebivalstva kot družbeni problem s številnimi posledicami, ter odzive občine na demografske izzive.

Ključne besede: demografija, občina Dobrova - Polhov Gradec, poselitev, število in sestava prebivalstva, staranje prebivalstva

ABSTRACT

DEMOGRAPHIC CHALLENGES OF THE MUNICIPALITY OF DOBROVA - POLHOV GRADEC

The aging of the population in Slovenia and many other European countries is caused by a low rate of natural increase and increased life expectancy, as we learn in Geography class and hear in the media. Is the population also aging in the towns of the Municipality of Dobrova - Polhov Gradec? We have analysed all the factors that influence settlement, the fluctuation of the population and the change in age composition of population in the Municipality of Dobrova - Polhov Gradec. Is our municipality – in terms of demographic characteristics – similar to other suburban municipalities of Ljubljana, where many citizens migrate to daily because of work and the need of service industries. With this research we also want to determine whether the citizens of the Municipality of Dobrova - Polhov Gradec and the citizens of Slovenia recognise the aging of population as a social problem with several consequences, and how the Municipality addresses these demographic challenges.

Key words: demography, Municipality of Dobrova - Polhov Gradec, settlement, number and composition of population, aging population

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo naši mentorici Barbari Trnovec, ki nas je pri nastajanju te raziskovalne naloge spodbujala in nam pomagala.

Zahvaljujemo se učiteljici Vesni Muhič za pomoč pri lektoriranju, učitelju Simonu Purgerju za fotografije in učiteljici Tjaši Prek za tehnično pomoč pri oblikovanju naloge. Hvala učiteljici Klementini Bergant, ki nam je pomagala prevesti povzetek. Velika hvala županu občine Dobrova - Polhov Gradec, g. Juretu Dolinarju, predsednikom društev upokojencev Polhov Gradec, Vrzdenec in Dobrova: ge. Ceciliji Jarc, ge. Betki Petrovčič in g. Antonu Grosku. Hvala vsem, ki so rešili anketo.

Slika 1: Smo devetošolke OŠ Polhov Gradec, ki stoji nad sotočjem Božne in Male vode, na stiku razgibanega sveta Polhograjskega hribovja in ravninskega sveta doline Gradašnice. (Simon Purger, 2020)

1. UVOD

Pri predmetu geografija v 9. razredu podrobno spoznavamo našo državo. Zelo zanimivo nam je bilo poglavje o prebivalstvu. Odločile smo se, da raziščemo prebivalstvene ali demografske značilnosti naše občine. Naša občina je zelo razgibana, raznolika, tudi z vidika poselitve in gospodarske razvitosti. In čeprav živimo v njej, jo slabo poznamo. Čeprav živimo v zaledju Ljubljane in vanjo vsakodnevno migrira veliko občanov, težko najdemo podobnosti. Razlike so velike, a to nima le negativnih posledic. Zanima nas tudi primerjava z drugimi obmestnimi občinami Ljubljane z ugodno demografsko in gospodarsko sliko. Demografska vprašanja so aktualna tako v državi kot v občini. Problem staranja prebivalstva je tudi za našo prihodnost zanimiv, ker bo v marsičem vplival na naše življenje. Pa se tega zavedamo?

1.1 NAMEN, PREDMET IN HIPOTEZE RAZISKOVALNE NALOGE

Namen raziskovalne naloge je predstaviti demografsko sliko občine Dobrova - Polhov Gradec, to je značilnosti prebivalstva v 33 naseljih zelo razgibane in raznolike občine zahodno od Ljubljane.

Predmet proučevanja raziskovalne naloge so prebivalstvene značilnosti naselij naše občine ter primerjava demografskih značilnosti občine Dobrova - Polhov Gradec z demografskimi značilnostmi in trendi Slovenije, Ljubljane in izbranih sosednjih primestnih občin Ljubljane. Po določitvi predmeta proučevanja in raziskovanja smo postavile naslednja raziskovalna vprašanja ali **hipoteze**:

- a) Naša občina je ena tistih slovenskih občin, v katerih število prebivalstva ne upada. Predvidevamo, da zaradi pozitivnega naravnega prirastka in ne zaradi povečanih priselitev.
- b) Občina Dobrova - Polhov Gradec je zelo raznolika. Predvidevamo, da se naselja v ravninskem delu razlikujejo tudi po demografskih značilnostih in trendih od tistih v hribovitem delu občine.
- c) V Sloveniji je staranje prebivalstva in njegove posledice že več let pereč družbeni problem in izziv. Predvidevamo, da je starostna sestava prebivalstva v naši občini ugodnejša kot na ravni države.
- d) Spremenjene demografske razmere zahtevajo ukrepanje s strani državnih in občinskih oblasti. Vedno več starega prebivalstva zahteva več storitev na zdravstvenem in socialnem področju. Predvidevamo, da naša občina ni pripravljena na staranje prebivalstva.

1.2 METODE DELA

Pravilnost zgoraj postavljenih hipotez smo poskušale dokazati z uporabo naslednjih **metod dela**:

- zbiranje, študij in obdelava literature in spletnih virov;
- zbiranje statističnih podatkov ter izbira ustreznih statističnih metod za obdelavo in prikaz statističnih podatkov;
- analiziranje različnih kart;
- spletno anketiranje izbranih prebivalcev;
- analiziranje vprašalnikov in grafična predstavitev rezultatov ankete ter SWOT analiza;
- intervju z županom in predsedniki društev upokojencev.

2. TEORETIČNI DEL NALOGE

2.1 RAZLAGA UPORABLJENIH DEMOGRAFSKIH POJMOV S PODATKI ZA DRŽAVO SLOVENIJO

S pomočjo učbenika in e-učbenika za geografijo za 9. razred smo definirali nekatere geografske pojme, ki jih uporabljamo v raziskovalni nalogi.

Demografija je geografska veda, ki se ukvarja z značilnostmi prebivalstva. Pri prebivalstvu spremljamo in preučujemo število in sestavo prebivalstva. Ko preučujemo število prebivalstva, se ukvarjamo predvsem s spreminjanjem števila prebivalcev, njegovim skupnim številom in gostoto poselitve nekega območja, medtem ko pri sestavi prebivalstva preučujemo spolno, starostno, narodnostno, izobrazbeno, versko in zaposlitveno sestavo prebivalstva.

Pri **poselitvi** prebivalstva nas zanimata gostota in enakomernost poselitve, na kar vplivajo različni naravni (npr. relief) in družbenogeografski dejavniki (npr. deagrarizacija, industrializacija, urbanizacija).

Suburbanizacija – pojav, ko se ljudje selijo iz mesta na podeželje iz osebnih razlogov, npr. zaradi boljših bivalnih pogojev. Njena posledica so **urbanizirana podeželska naselja** – nekdanje vasi v okolici mest, v katerih živi nekmečko ali neagrarno prebivalstvo, ki dela v neagrarnih dejavnostih v mestu, v tem naselju pa le živi; naselja so zaradi vpliva mestnega načina življenja in meščanske gradnje povsem spremenila svojo podobo. Nekatera naselja imajo le še bivalno funkcijo in jim rečemo spalna naselja.

Število prebivalcev nekega območja je odvisno od **naravnega gibanja števila prebivalcev in selitev**. Naravno gibanje števila prebivalcev je odvisno od rodnosti in umrljivosti. Razlika med njima je naravni prirastek. Na število prebivalcev pa vplivajo tudi izselitve in priselitve.

Rodnost ali nataliteta je število živorojenih otrok na 1000 prebivalcev v enem letu (izražena je v promilih, ‰). V Sloveniji se je rodnost v 20. stoletju ves čas zniževala in je najnižjo stopnjo dosegla leta 2003 (8,7 ‰). Od takrat naprej se je rodnost postopno povečala in se v zadnjih treh letih gibala malo pod 11 ‰. (10)

Umrljivost (tudi smrtnost) ali mortaliteta je število umrlih na 1000 prebivalcev v enem letu (izražena je v ‰). Najbolj je odvisna od gospodarske in socialne razvitosti območja (boljša zdravstvena oskrba, kakovostnejša prehrana, način življenja) in od starostne sestave tamkajšnjega prebivalstva. V razvitih državah se stopnja umrljivosti giblje okrog 10 ‰ (tudi v Sloveniji). (10)

Naravni prirastek je razlika med rodnoštno in umrljivostjo. Je razlika med živorojenimi in umrlimi na 1000 prebivalcev v enem letu (izražen je v ‰). V Sloveniji smo imeli med leti 2000 in 2005 negativen naravni prirastek, kar pomeni, da je bila v teh letih rodnost manjša od umrljivosti. Zaradi nizkega in občasno negativnega naravnega prirastka ter podaljševanja življenjske dobe, ki se je v zadnjih 50 letih podaljšala za približno 10 let (na 74 let za moške in 82 let za ženske), se prebivalstvo Slovenije stara. Zaradi tega lahko v prihodnje pričakujemo vedno višje izdatke za zdravstveno in socialno varstvo ter pokojnine. (2)

O **staranju prebivalstva** govorimo, ko se povečuje delež prebivalstva nad določeno starostno mejo (to je običajno starost 65 let), hkrati pa se zmanjšuje število otrok, mlajših od 15 let, in se podaljšuje življenjska doba prebivalcev. Najpomembnejši razlogi za staranje prebivalstva so: znižanje rodnosti, povečanje umrljivosti in migracije.

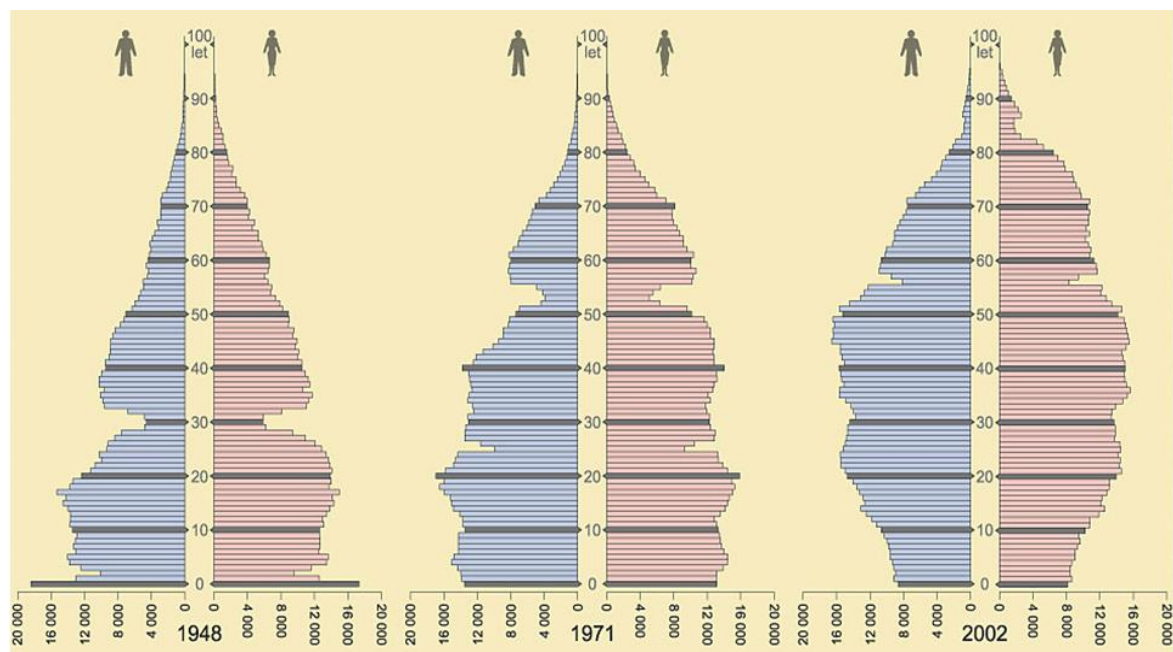
Indeks staranja je vrednost, ki izraža razmerje med številom oseb, starih 65 let ali več, in številom oseb, mlajših od 15 let.

Starostna piramida je grafični prikaz starostne in spolne sestave prebivalstva. Prebivalstvo po starosti delimo v tri starostne skupine: mlado (0 do 15 let), zrelo (od 15 do 64 let) in staro (nad 65 let) prebivalstvo. Iz oblike starostne piramide razberemo, katera je prevladujoča starostna skupina prebivalstva (mladi, zreli ali stari) in kakšen bo trend razvoja prebivalstva. Ločimo tri osnovne oblike starostnih piramid:

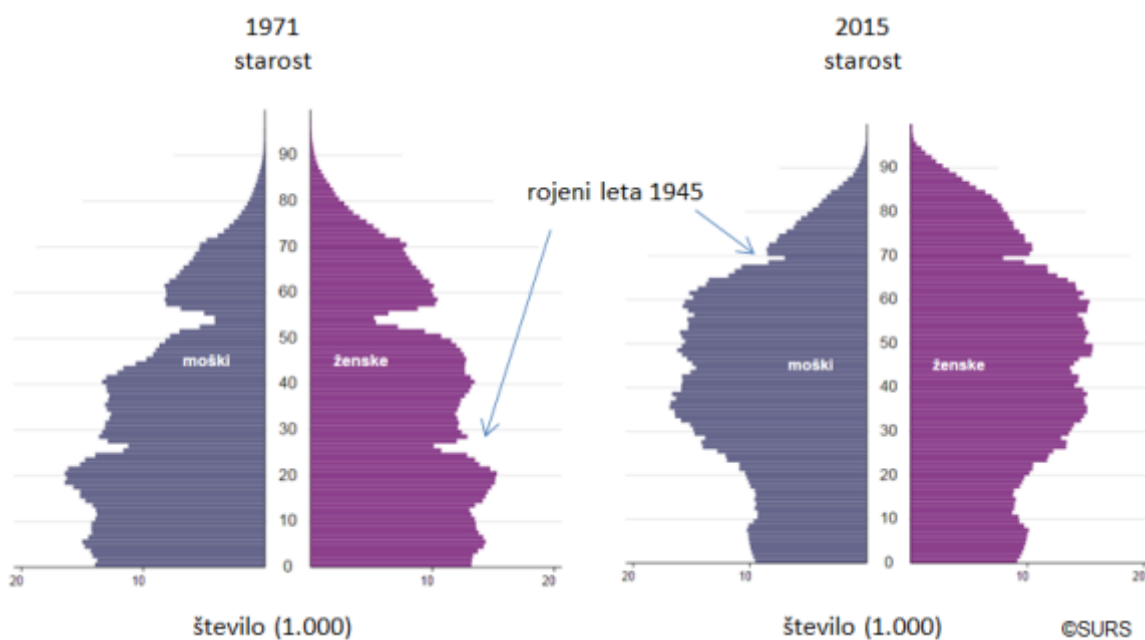
- oblika trikotnika: značilna je prevlada mladega prebivalstva;
- oblika koša: značilna je prevlada zrelega prebivalstva, pri čemer je mladih več kot starih;
- oblika žare: značilna je prevlada zrelega prebivalstva, pri čemer je starih več kot mladih.

Iz primerjave starostnih piramid Slovenije med leti 1948, 1971 in 2002 je razvidno, da se delež prebivalcev, starejših od 65 let, v Sloveniji ves čas povečuje, prav tako pričakovana življenjska doba in povprečna starost prebivalcev. Rodnost se zmanjšuje, prav tako delež prebivalcev, mlajših od 15 let.

Iz slike, ki prikazuje primerjavo starostne piramide Slovenije med leti 1970 in 2015, se vidi prehajanje slovenskega prebivalstva iz zrelega v star demografski režim. Če je leta 1970 piramida najširša v spodnji polovici, se v letu 2015 najširši del prestavi v srednja leta, največ je ljudi v starosti med 40 in 65 let, tudi zgornji del postaja vse širši, spodnji del pa vse ožji.

Slika 2: Primerjava starostnih piramid Slovenije med leti 1948, 1971 in 2002. (10)

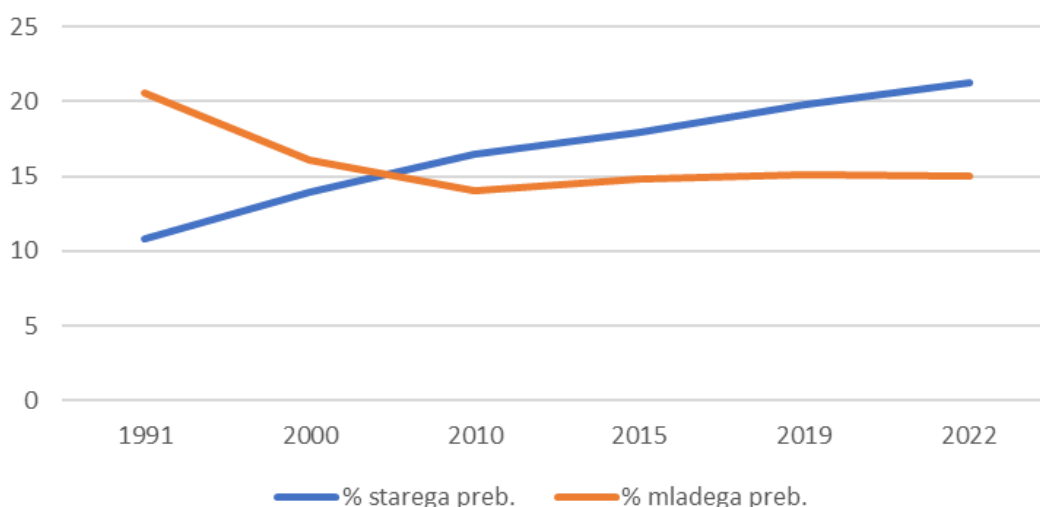
Slika 3: Primerjava starostne piramide Slovenije za leti 1971 in 2015. (Martina Žnidaršič, Simona Klasinc, 2015)

Na obliko starostne piramide vpliva spreminjanje števila mladega in starega prebivalstva oziroma njun delež v skupnem številu prebivalstva. Naslednja tabela prikazuje gibanje deleža starega in deleža mladega prebivalstva od leta 1991 do danes. V tem obdobju je delež starega prebivalstva narasel z 10,8 % na 19,8 %, torej za +9 %. V istem obdobju je delež mladega prebivalstva upadel z 20,6 % na 15,1 %, torej za –3,6 %. Delež mladih se je najbolj znižal v obdobju od 1991 do 2000. Spreminjanje deleža starega in deleža mladega prebivalstva ter trend gibanja se lepo vidi v grafikonu pod tabelo. Liniji, ki prikazujeta obe gibanji, sta oblikovali

“škarje”, saj se sekata približno v letu 2005. Od takrat je v starostni sestavi prebivalstva Slovenije večji delež starega prebivalstva v primerjavi z deležem mladega prebivalstva.

leto	1991	2000	2010	2015	2019	2022	razlika 1991–2022
% starega preb.	10,8	13,9	16,5	17,9	19,8	21,3	+10,5
% mladega preb.	20,6	16,1	14,0	14,8	15,1	15,0	-5,6

Tabela 1: Spreminjanje števila in deleža starega prebivalstva (nad 65 let) in deleža mladega prebivalstva (0–14 let) v obdobju 2000–2022 v Sloveniji. (SURS, 2023)

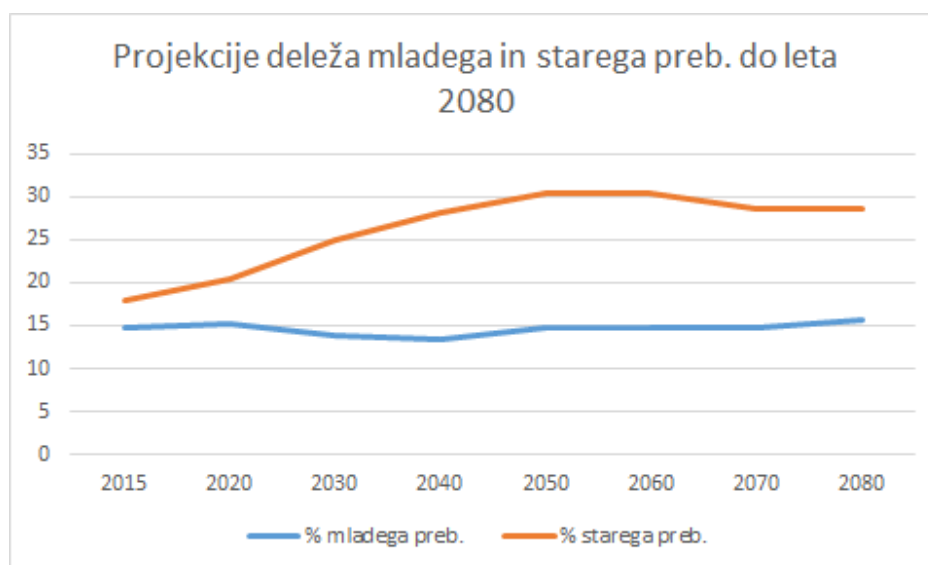

Graf 1: Spreminjanje deleža mladega in starega prebivalstva v obdobju 1991–2022. (SURS, 2023)

Statistični urad Republike Slovenije je pripravil napovedi ali projekcije demografskih kazalcev za obdobje od 2015 do 2080. Projekcije kažejo, da bo do leta 2030 število prebivalcev Slovenije še rahlo naraščalo, potem pa bo začelo upadati, tako da nas po statističnih napovedih leta 2070 ne bo več niti dva milijona. Delež mladega prebivalstva bo upadal do leta 2040, nato se bo ustalil na okoli 15 %. Delež starega prebivalstva pa bo hitro naraščal in leta 2050 presegel 30 %, nato naj bi se ustalil. (12)

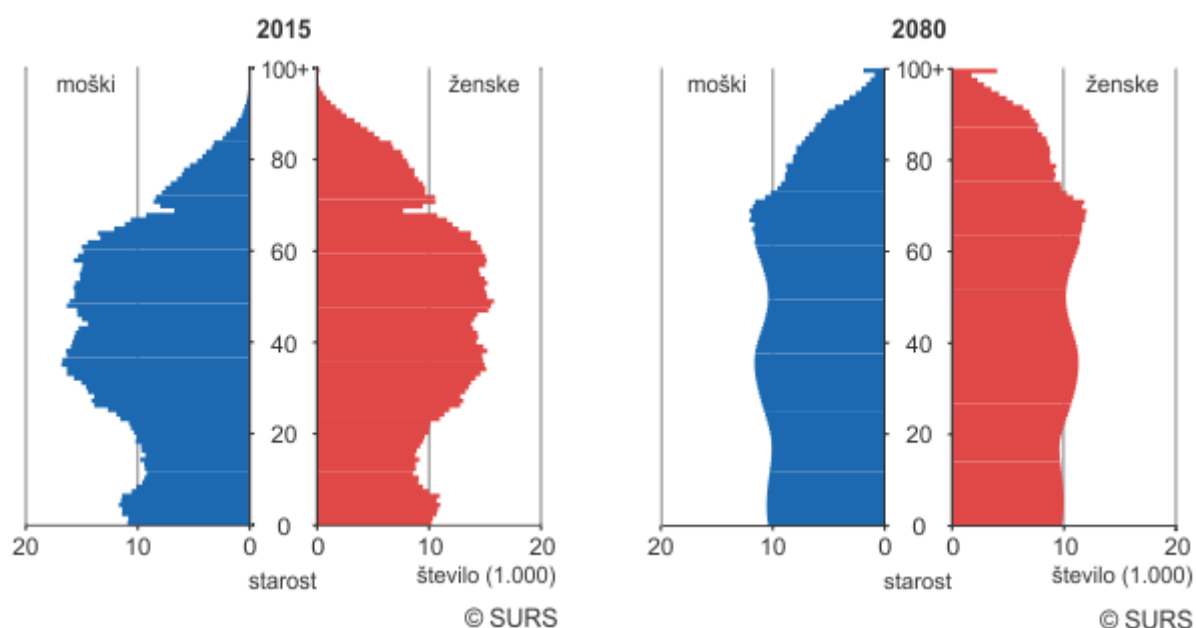
leto	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
št. preb.	2062874	2075778	2080145	2066086	2045090	2000454	1956522	1938449
% starega preb.	17,9	20,4	24,9	28,1	30,5	30,3	28,5	28,6
% mladega preb.	14,8	15,2	13,9	13,5	14,8	14,8	14,8	15,7

Tabela 2: Projekcije prebivalstva Slovenije za obdobje 2015–2080. (SURS, 2023)

Graf 2: Projekcije deleža mladega in starega prebivalstva v obdobju 2015–2080. (SURS, 2023)

Napovedi števila in starostne sestave prebivalstva Slovenije do leta 2080 posledično pomenijo tudi spreminjanje značilnosti in oblike starostne piramide Slovenije. Slovenija ima že danes, podobno kot večina držav razvitega sveta, star demografski režim z nizko rodnostjo in smrtnostjo. Zato se bo delež starejših še močno povečeval, piramida bo postajala vse širša v zgornji polovici, vedno večji bo tudi delež ljudi, starejših od 75 let. Lahko rečemo, da piramida Slovenije postaja podobna obliki žare. Glede na starostno sestavo prebivalcev je Slovenija v nezavidljivem položaju, saj se delež prebivalcev, mlajših od 15 let, še vedno zmanjšuje (nizka rodnost), povečuje pa se delež prebivalcev, starejših od 65 let.

Slika 4: Starostna piramida Slovenije v letu 2015 in napoved za leto 2080. (SURS, 2023)

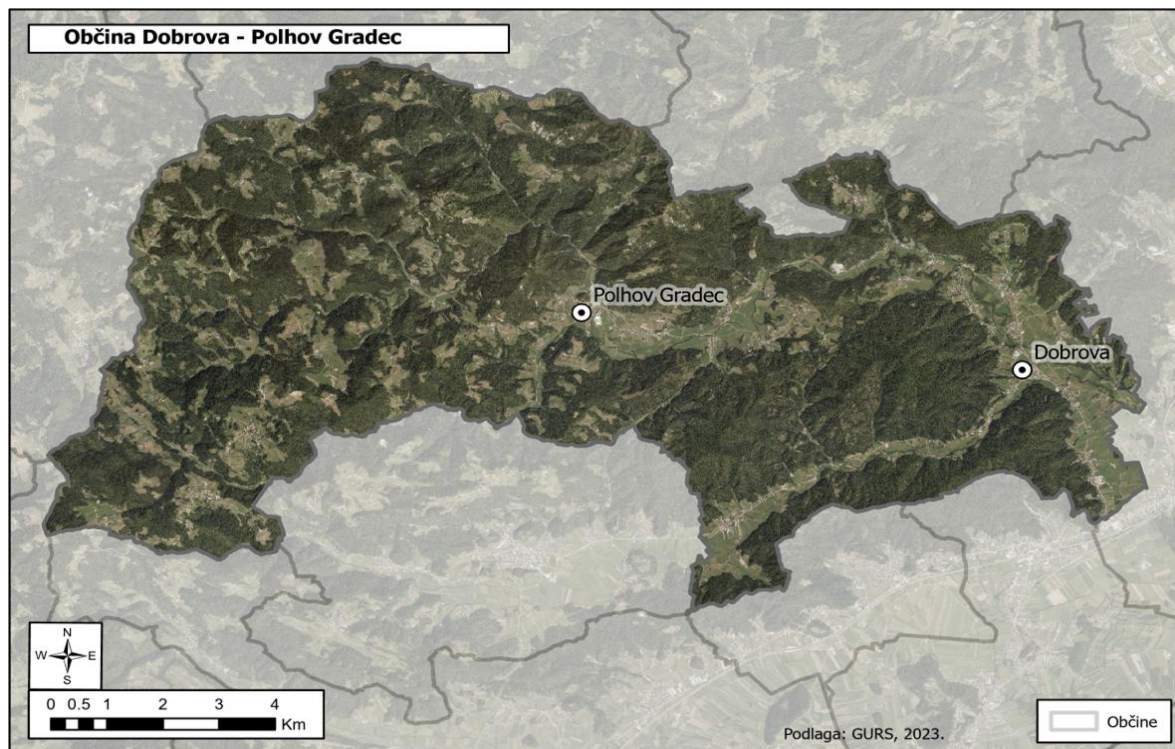
2.2 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Občina Dobrova - Polhov Gradec je ena od 212 občin v Republiki Sloveniji. 7844 prebivalcev občine živi v 33 naseljih, ki se razprostirajo na 118 km² površine. Leži v Predalpskih pokrajinah Slovenije, zahodno od Ljubljane. Njeno površje sestavlja razgiban relief Polhograjskega hribovja, z dolinami Male vode, Božne in Gradaščice ter na skrajnem vzhodnem delu tudi Ljubljanska kotlina. Občina pripada Osrednjeslovenski statistični regiji. Meji na občine: Horjul, Logatec, Vrhnika, Log - Dragomer, Brezovica, Mestna občina Ljubljana, Medvode, Škofja Loka in občino Gorenja vas - Poljane. Do leta 1994 je bila del nekdanje ljubljanske občine Vič – Rudnik, nato del občine Dobrova - Horjul - Polhov Gradec, od katere se je leta 1998 takratna krajevna skupnost Horjul odcepila in postala svoja občina. Občino Dobrova - Polhov Gradec danes sestavljajo štiri krajevne skupnosti: Dobrova, Polhov Gradec, Šentjošt in Črni Vrh.

Ozemlje občine leži v Polhograjskem hribovju, katerega osrednja vodna žila je Gradaščica. Tvorita jo dva hudourniška potoka. Severni del odmaka Božna, južni pa Mala voda. Pri Polhovem Gradcu se potoka združita in dalje tečeta kot Gradaščica. Njeni največji pritoki so: Horjulščica (Šujica), Prosca in Žerovnikov graben.

Na hribovitem območju v večji meri prevladujejo prepustni dolomiti, ponekod neprepustni laporni apnenci, peščeni skrilavci in plasti raznobarnih peščenjakov, skrilavcev in konglomeratov. Raznolika kamninska sestava in gosta hidrografska mreža ustvarjata razčlenjen relief z ozkimi in globokimi dolinami. Najvišji vrhovi so: Pasja ravan (1020 m), Tošč (1021 m) in Grmada (898 m).

Izoblikovanost in razgibanost površja je najpomembnejši dejavnik poselitve naše občine, kar je razvidno iz naslednje karte.

Slika 5: Izoblikovanost površja občine Dobrova - Polhov Gradec. (Matija Krivic, 2023)

Oba povirna potoka Gradaščice imata hudourniški značaj. Tečeta po ozkih dolinah s številnimi kratkimi stalnimi ali občasnimi pritoki. Božna, ki odmakaja severni del, ima zelo razvejano rečno mrežo. Njeni pritoki so: Mačkov graben, Mala Božna, Potrebuježev graben, Jernejčkov greben. Mala voda nima tako razvejane mreže, vanjo se stekajo le manjši pritoki. Od sotočja dalje se dolina Gradaščice razširi, najbolj pri Dvoru, dokončno se dolina odpre pri Šujici. Zaradi hudourniškega značaja so v porečju Gradaščice pogoste poplave. Do poplav ob spodnjem toku reke pride zaradi razlike v hitrosti dotekanja visokih vod in pretočnih zmogljivosti rečnih strug. (11)

Poselitev v današnji obliki prav gotovo sovпада z "notranjo kolonizacijo" slovenske zemlje in sega v dobo med desetim in petnajstim stoletjem. Prvotno se je poselitev koncentrirala ob spodnjem toku Gradaščice ter ob pregibih med ravnino in vzpetim svetom in na vršajih. V 13. in 14. stoletju se je naselitveni tok obrnil v višje in hribovite, z gozdom pokrite predele Polhograjskega hribovja. Hribovska naselja so se razvila na rodovitnih zemljiščih na planotah, sedlih in ob vznožju položnih holmov, kjer je manjši nagib in je nakopičena debelejša plast zemlje. Močno razgiban relief in drugi naravni pogoji so onemogočili večjo koncentracijo poselitve. Nastajala so razložena naselja, v višjih predelih pa samotne kmetije. (11)

Slika 6: Pogled z Malega vrha na Praproče s cerkvijo svetega Jurija. V ozadju Polhov Gradec. (Simon Purger, 2022)

Obliko naselij in gostoto poselitve narekuje predvsem reliefna konfiguracija. V dolini ob Gradaščici prevladujejo gručaste vasi in večji zaselki. Nevarnost poplav in ohranitev obdelovalne zemlje sta nedvomno pripomogli k temu, da so se dolinska naselja naslonila na obrobno gričevje, na stik ravnine s pobočjem. Dolina ima razmeroma široko, plosko dno in nima izrazitejših teras, ki bi naseljem nudile varnejšo lego. Zato je za poselitev značilno, da

naselij v zoženih delih doline Gradašnice večinoma ni ali pa so manjša in manj številna. Takšna so naselja v tesnejšem delu doline med Gaberjami in Belico (Belica, Log in Hrstenice). Za dolinska naselja je značilno tudi, da se držijo predvsem leve strani dolinskega dna oziroma vznožja pod prisojnimi pobočji. Takšni razporeditvi je botrovalo predvsem dejstvo, da so stranski vršaji izrazitejši na levem bregu zaradi višjih in bolj raztresenih pobočij. (11)

V hribovitem svetu so zaradi pomanjkanja ravnega sveta zaselki manjši in bolj razloženi, v višjih predelih pa se razredčijo v samotne kmetije. Nekoliko večje zgostitve poselitve predstavljajo naselja Črni Vrh, Butajnova in Planina. V dnu dolin hribovitega dela zgostitev ni. Posamezne hiše so pogosto postavljene v ozke doline in hudourniške grape.

Poleg položnejšega sveta so na lego samotnih kmetij vplivali tudi drugi dejavniki, kot so prisojna lega, kamninska in pedološka sestava tal. Na silikatni podlagi je kljub nižjemu in bolj položnemu svetu precej manj samotnih kmetij kot na karbonatih. Karbonatna tla, čeprav v višjih legah in v bolj razgibanem površju, so bila za obdelovanje zemlje bolj primerna kot silikatna, saj je zemlja na karbonatni podlagi manj kislja. Značilna je precejšnja razlika v gostoti poselitve med dolino in okoliškim hribovjem. Velika je gostota na rečnih naplavinah na nadmorski višini pod 400 metrov. V dolinskih naseljih število prebivalstva vse od leta 1961 narašča. V hribovitem območju je število prebivalstva do leta 1991 upadalo, v zadnjem obdobju pa je indeks rasti prebivalstva pozitiven. (4)

Vzrok rasti prebivalstva sta nedvomno dobra prometna dostopnost in povezanost z Ljubljano in relativno cenejše gradbene parcele kot v Ljubljani. Dolinska naselja so za priseljevanje privlačna. Po letu 2000 se je izboljšala tudi dostopnost odmaknjenih hribovskih naselij, kar je nedvomno botrovalo tako ostajanju, kot tudi priseljevanju na ta območja. Prav zaradi bližine Ljubljane se ni razvilo nobeno večje centralno naselje, celotno območje občine močno gravitira k Ljubljani, ki večini prebivalcem nudi zaposlitev.

Večji del podjetij je v nižinskih naseljih, kot so Dobrova, Brezje, Polhov Gradec in Hruševo, večja koncentracija podjetij pa je tudi v naselju Šentjošt nad Horjulom. V občini Dobrova - Polhov Gradec prevladuje delež mikro podjetij, kjer je do 10 zaposlenih (582 podjetij v letu 2013). Največ podjetij deluje na področju predelovalne dejavnosti (97) in trgovine ter vzdrževanja in popravila motornih vozil. (87)

Med osebami v starosti od 15 do 64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno 62 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb, kar je več od slovenskega povprečja (57 %). Brezposelnost v občini ni velik problem, saj ugodna prometna lega in bližina urbanih središč omogočata dnevne migracije in s tem boljše možnosti zaposlitve ter lažjo dostopnost do družbenih storitev (izobraževanje, varstvo, zdravstvo). Gospodarsko pa je občina šibkejša, saj je bila povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, v občini v bruto znesku za približno 12 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 10 %. (1)

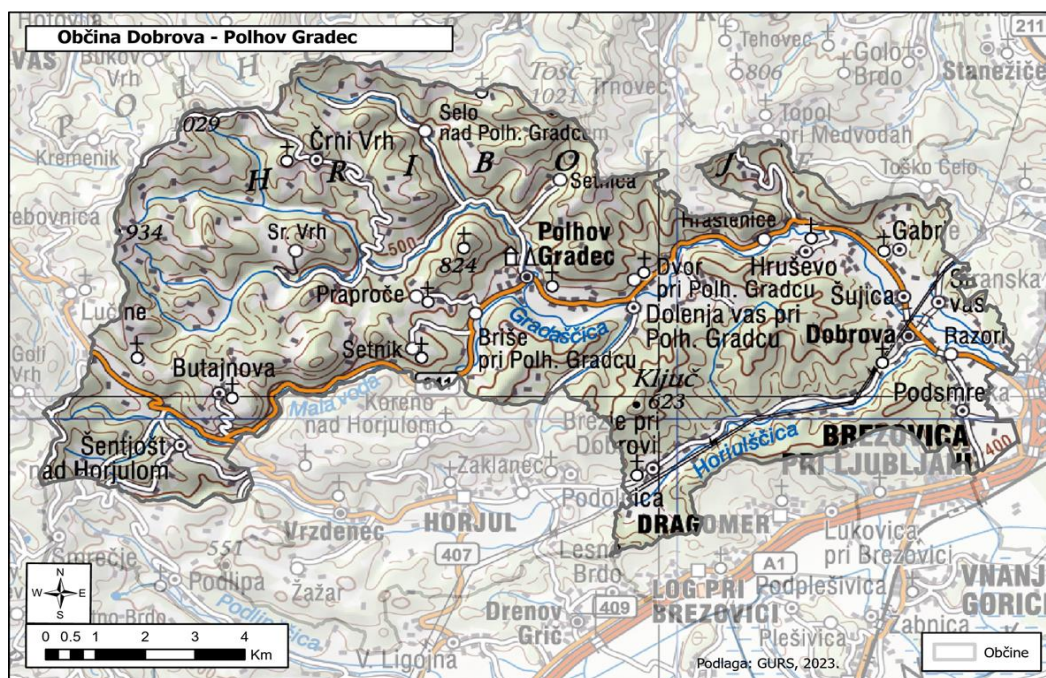
Večina občanov, tako srednješolcev, študentov kot zaposlenih, se dnevno vozi v Ljubljano. Znotraj občine namreč ni zaposlitvenega centra, kamor bi bila usmerjena večina dnevnih migracij delovno aktivnega prebivalstva. Nekaj prebivalcev se vozi na delo tudi v sosednji občini Horjul in Vrhniko.

V občini je po popisu kmetijskih gospodarstev iz leta 2010 skupaj 385 kmetij, a se njihovo število manjša. Kmetijske površine se uporabljajo večinoma kot pašniki in travniki, kar je 84 % vseh kmetijskih površin v uporabi, 15 % površin je njivskih, kjer prevladujejo krmne rastline, žita in krompir. Glede na vrsto proizvodnje je največ kmetij specializiranih za rejo pašne živine, približno polovica kmetij je zgolj samooskrbnih.

Zaradi lege v osrčju Polhograjskega hribovja, ki se zajeda v Ljubljansko kotlino, s številnimi znamenitostmi arheološke, zgodovinske, etnološke, kulturne in naravne dediščine neokrnjene narave in bližine glavnega mesta ima občina velik potencial, da se razvije v turistično občino. Glede na naravne danosti se turizem razvija predvsem na območju Polhovega Gradca in hribovitega zaledja. Osrednja točka turističnega obiska v občini je Polhov Gradec s Kalvarijo in polhograjsko graščino z grajskim parkom, večstoletno lipo, Neptunovim vodnjakom, grajskim dvoriščem, ki ga zaključuje baročni portal, in angleškim stolpom z uro. V graščini je zbirka Tehniškega muzeja Slovenije, Muzej pošte in telekomunikacij in krajevna muzejska zbirka, ki prikazuje življenje od antike do danes. Kulinarčna ponudba je zbrana pod zaščitnim imenom Dobrote Blagajeve dežele. Sem spadajo poleg turističnih kmetij in kmetij s prodajo izdelkov, čebelarjev in sirarstva tudi gostilne. V občini so aktivne 3 turistične kmetije brez prenočišč in 6 gostiln. Za hitrejši razvoj turizma je pomembna ureditev daljinske kolesarske poti do Polhovega Gradca. Turizem bi se lahko ob kmetijstvu razvil v najpomembnejšo gospodarsko panogo. Bližina Ljubljane, ki ponuja dovolj delovnih mest, nepovezana ponudba in premalo vlaganj v turistično promocijo so razlogi, da se turistična dejavnost v občini razvija počasi. (1)

2.3 NASELJA V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC

V občini Dobrova - Polhov Gradec je 33 naselij v 4 krajevnih skupnostih. Kratko predstavitev naselij smo povzeli iz opisov v Krajevnem leksikonu Slovenije (leto 1995) in s spletne strani občine.

Slika 7: Razporeditev naselij glede na izoblikovanost površja v občini Dobrova - Polhov Gradec. (Matija Krivic, 2023)

2.3.1 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI DOBROVA

DOBROVA – gručasto naselje leži v severozahodnem zatoku Ljubljanskega barja ob cesti Ljubljana–Polhov Gradec. Tu se odcepita cesti v Horjul in Stransko vas. Del naselja leži na višjih terasah pod Dobrovskim hribom (Jazbina, 604 m), kjer je zaselek Pod kotom. Naselje se na jugovzhodu ob rečici Horjulščici stika s sosednjimi Razori, širi pa se tudi ob cesti proti Horjulu. Njive in travniki segajo na severu do reke Gradaščice, kjer je nekaj poplavnega sveta. Dobrova se je v zadnjih letih precej razširila in urbanizirala. Večina prebivalcev se vozi na delo v Ljubljano. V kmetijstvu je pomembna govedoreja. Mogočna cerkev Marijinega vnebovzetja ob pokopališču, ki se prvič omenja leta 1332, se je nekdej imenovala Marija v leščevju. Nekoč je bila to ena najbolj obiskanih božjih poti na Kranjskem. V Dobrovi se je rodil skladatelj Emil Adamič. Dobrova je upravno središče občine, ki pa s svojimi dejavnostmi in storitvami ne zagotavlja oskrbe za veliko gravitacijsko območje občine. Dobrova je imela 15. 12. 2022 923 prebivalcev.

Slika 8: Dobrova – največje naselje in občinsko središče. (Ivana Oblak, 2023)

GABRJE – razloženo naselje z gručastim jedrom leži v vzhodnem delu Polhograjskega hribovja na severnem robu široke doline Gradaščice ob cesti Ljubljana–Polhov Gradec. Jedro je okoli poznobaročne cerkve svetega Janeza Krstnika. Severno na vzpetem svetu v smeri proti apneniškem Ravniku (Veliki vrh, 660 m) in Toškem čelu (590 m) so zaselki Ravnik, Žerovnikov Graben in Jarčji Potok. Pod jedrom naselja na mokrotnem svetu proti Gradaščici prevladujejo združni travniki. Gabrje je imelo na dan 15. 12. 2022 494 prebivalcev.

HRUŠEVO – razloženo naselje leži severozahodno od Dobrove na široki terasi južno nad dolino reke Gradaščice. Poleg gručastega jedra sestavljajo kraj še zaselki Log, Na Govcu in Selo. Slednje se je v zadnjih desetletjih močno razširilo z novogradnjami. Nad potokom Hruševnik so večji nasadi jabolk in hrušk. Na vzpetini Oprtici (413 m) na Gradaščico stoji cerkev svetega Jurija. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 524 prebivalcev.

ŠUJICA – v jedru gručasto naselje leži v dnu široke doline med vzhodnimi obronki Polhograjskega hribovja, večinoma na levem bregu reke Gradaščice, ob cesti Dobrova–Polhov Gradec. Tu se odcepita cesti na Hruševo in čez Preval v Podutik. Večina prebivalcev je

zaposlena v Ljubljani. Kraj se prvič omenja med letoma 1197 in 1202. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 542 prebivalcev.

Slika 9: Novogradnje na Šujici. (Maruša Krivic, 2023)

STRANSKA VAS – gručasto naselje leži v široki dolini reke Gradaščice pod vzhodnimi obronki Polhograjskega hribovja nasproti Dobrove na levem bregu Jarčjega potoka. Naselje z Ljubljano povezuje cesta do Vrhovcev. Skozi kraj teče tudi cesta Dobrova–Podutik, ob kateri sta potoka Matijovec in Čepski graben. Ob Gradaščici so travniki in njive. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 280 prebivalcev.

OSREDEK PRI DOBROVI – v jedru gručasta vasica v Polhograjskem hribovju leži severozahodno od Dobrove na širši uravnavi nad potokom Žerovnikov graben, ki je levi pritok Gradaščice. Dostopno je po cesti, ki pelje na Katarino. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 97 prebivalcev.

Slika 10: Del Osredka pri Dobrovi, ki leži na vzpetem svetu nad Gradaščico. (Ivana Oblak, 2023)

RAZORI – gručasto naselje na severozahodnem robu Ljubljanskega barja leži jugozahodno od Dobrove na desnem bregu rečice Horjulščice ob cesti Dobrova–Polhov Gradec. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 102 prebivalca.

PODSMREKA – razloženo, deloma obcestno naselje, v severozahodnem zatoku Ljubljanskega barja leži na terasi ob cesti med Brezovico pri Ljubljani in Dobrovo. Na zahodu se dviga vzpetina Kamenšnica, južni obronek Gradišča (530 m). Polja so predvsem na mokrotnih tleh na vzhodu. Kraj, ki se prvič omenja leta 1462, je dobil ljudsko ime Šmartno po starodavni cerkvi svetega Martina, ki se omenja v 16. stoletju, po požaru leta 1749 pa je bila barokizirana. Podsmreka je imela na dan 15. 12. 2022 443 prebivalcev.

DRAŽEVNIK – razloženo naselje na severozahodnem obrobju Ljubljanskega barja. Na zahodu se dviga Draženski hrib in Gradišče (530 m). Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 134 prebivalcev.

KOMANIJA – naselje z gručastim jedrom na severozahodnem obrobju Ljubljanskega barja na široki terasi nad ravnino ob rečici Horjulščici (Šujici) na vznožju gozdnatega Gradišča. Komanija se je že skoraj zrastla s Podsmreko. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 82 prebivalcev.

BREZJE PRI DOBROVI – razpotegnjeno naselje v južnem delu Polhograjskega hribovja leži na dvignjenem severnem robu zamočvirjenje doline rečice Horjulščice. Skozenj pelje cesta Dobrova–Horjul. Ob cesti proti Dobrovi je strnjeni zaselek Poljšno Brdo. Druge hiše so raztresene po dolini Graben, ki sega od Brezja do Dobrove. Severno od kraja se dviga hrib Ključ (623 m). Na poplavnem svetu ob Horjulščici so travniki, njive so nekoliko višje ob robu doline. Južno od jedra naselja je v dolini potoka, ki se pod zaselkom Dobri Dol izliva v Horjulščico (Šujico), nad ribnikom zamočvirjena uravnava, kjer raste kačunka. To je eno dveh zanesljivo potrjenih nahajališč te pri nas ogrožene rastline. Barokizirana cerkev svete Neže se prvič omenja leta 1526. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 456 prebivalcev.

2.3.2 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI POLHOV GRADEC

POLHOV GRADEC – gručasto središčno naselje v osrčju Polhograjskega hribovja je nastalo nad sotočjem potokov Božna in Mala voda, ki se združita v reko Gradaščico. Naselje je križišče cest proti Ljubljani, Črnemu vrhu, Šentjoštu, Prapročam in Gorenji vasi. Večina krajanov je zaposlenih v Ljubljani, v naselju pa je pomembno podjetje Schwarzmann. Naselje je izhodišče priljubljenih planinskih poti: Grmada (898 m), Tošč (1021 m), Gora (824 m) in Koreno (720 m). Gora je znano rastišče ogroženih in endemičnih rastlin. Tu je klasično nahajališče kranjskega petoprstnika in znamenitega Blagajevga volčina. Na vrhu Gore je cerkev svetega Lovrenca, v središču naselja pa je župnijska cerkev Marijinega rojstva. Zahodno od kraja je vzpetina Kalvarija z razvalinami starega gradu. V dolini ob Božni pa je Polhograjska graščina, pred katero je renesančno-baročni vrt, ki je spomenik oblikovane narave. Poleg kmetijstva vse pomembnejši postaja turizem. V naselju je osnovna šola in vrtec, kulturni dom, ambulantni družinskega zdravnika in zobozdravnika, pošta, živilska in tekstilna trgovina, kmetijska zadruga. Polhov Gradec je imel na dan 15. 12. 2022 595 prebivalcev.

Slika 11: Polhograjska graščina – najpomembnejši kulturnozgodovinski in turistični objekt občine Dobrova - Polhov Gradec. (Simon Purger, 2020)

BRIŠE PRI POLHOVEM GRADCU – razloženo naselje z gručastim jedrom ob cesti Polhov Gradec–Lučine leži v dolini potoka Mala voda. Na severu je Grofijski hrib (824 m), na zahodu nizki Vovčni in na vzhodu Škofijski hrib (511 m) z razloženim zaselkom Škofije. Na jugovzhodu je Visoki hrib (602 m). Pod njim je nad globoko grapo potoka Proscja zaselek Zavrh. Na južnem robu jedra vasi stoji barokizirana cerkev Svetih treh kraljev. Naselje je dne 15. 12. 2022 imelo 164 prebivalcev.

SETNIK – razloženo hribovsko naselje, ki ga sestavljajo zaselki in samotne kmetije, leži v zahodnem delu Polhograjskega hribovja med dolino potoka Velika Božna na severu, Prapročami na vzhodu, dolino potoka Mala voda na jugu ter potokom Ernejčkov graben, hribom Klešč (788 m) na zahodu. Dostopno je po cestah iz obeh dolin. Sestavljajo ga zaselki Butajnova, Veliki vrh, Mali vrh in Zalog, ki delno spada še k vasema: Srednji Vrh in Smolnik. Na razgledni točki nad dolino Mala voda stoji gotska cerkev svetega Martina. Nekaj domačij je tudi v dnu doline Mala voda. Prebivalci se preživljajo z živinorejo in gozdarstvom, precej pa jih je zaposlenih v Polhovem Gradcu in Ljubljani. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 173 prebivalcev.

PODREBER – razpotegnjeno razloženo naselje v osrčju Polhograjskega hribovja leži vzhodno od Polhovega Gradca na širši polici južnega pobočja Savinke nad glavno cesto Dobrova–Polhov Gradec. V naselju je stara cerkev svete Elizabete. Naselje imelo dne 15. 12. 2022 192 prebivalcev.

Slika 12: Podreber s cerkvijo svete Elizabete. V ozadju Polhov Gradec. (Simon Purger, 2022)

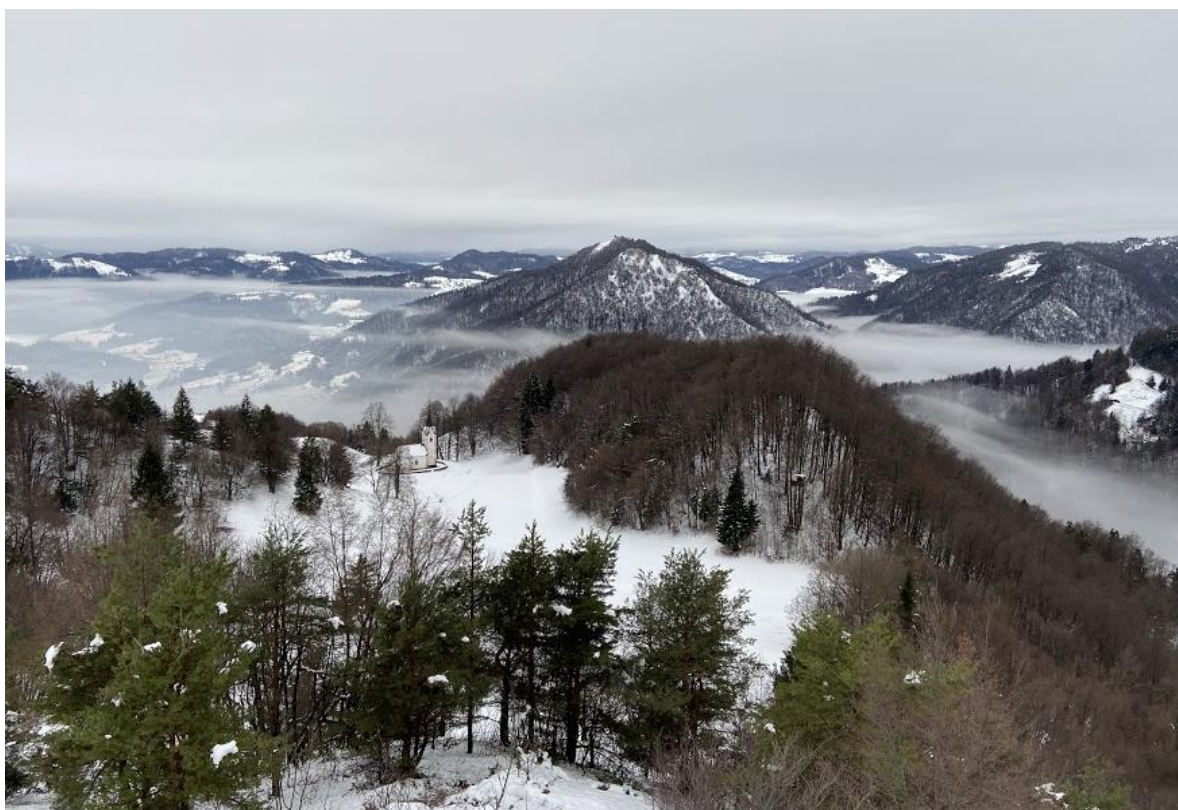
Slika 13: Praproče s cerkvijo svetega Jurija. V ozadju Setnik, osrčje Polhograjskega hribovja. (Simon Purger, 2022)

PRAPROČE – razloženo naselje sredi Polhograjskega hribovja leži zahodno nad Polhovim Gradcem ob cesti, ki se vzpenja po južnih pobočjih Gore (824 m). Dostopno je tudi iz zaselka Zalog v dolini potoka Velika Božna. Na jugovzhodu je Mali vrh (708 m), na jugu dolina potoka Mala voda in na vzhodu Škratov graben. Zaselek Zalog v dolini Velike Božne spada v tri naselja: Praproče, Setnik in Smolnik. Pomembnejša izvira sta Korito in Beč. Zraven središča

naselja stoji pod strmim Praproškim hribom (717 m) cerkev svetega Jurija. Na dan 15. 12. 2022 je imelo naselje 103 prebivalcev.

SETNICA – razloženo naselje v osrčju Polhograjskega hribovja, severno od Polhovega Gradca, na jugozahodnem pobočju Grmade. Na jugovzhodu je zaselek Ravnek, na severozahodu Mačkov graben. Nad majhnim vaškim jedrom stoji cerkev svete Uršule. Polhograjska Grmada je večinoma iz dolomita, zaradi izjemnega razgleda pa je priljubljena točka Ljubljančanov. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 45 prebivalcev.

SREDNJA VAS PRI POLHOVEM GRADCU – razpotegnjeno naselje leži na široki terasi nad reko Gradaščico tik pred Polhovim Gradcem. Severno se dviga hrib Savinka, vzhodno pa Kucelj. Naselje je v zadnjih desetletjih močno zrastle s številnimi novimi hišami. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 110 prebivalcev.

Slika 14: Pogled z 898 m visoke Grmade na cerkev svete Uršule na Setnici. V ozadju Polhograjska gora – 824 m. (Simon Purger, 2021)

HRASTENICE – razloženo naselje v Polhograjskem hribovju leži v dolini reke Gradaščice, ki se tu že nekoliko razširi, severozahodno od Dobrove ob cesti Ljubljana–Polhov Gradec. Zaradi občasnih poplav so njive na skrajnem robu doline tik ob cesti. Severno od nje se vzpenja strmo pobočje Zagobovca (520 m). Na dan 15. 12. 2022 je imela vas 36 prebivalcev.

PRISTAVA PRI POLHOVEM GRADCU – obcestno naselje sredi Polhograjskega hribovja leži na širši terasi potoka Božne, onstran katerega stoji Polhov Gradec. Božna se pod naseljem združi s potokom Mala voda v reko Gradaščico. Kraj je dostopen po glavni cesti, ki iz Ljubljane pelje v Polhov Gradec. Na vzhodu se dviga strmi Kucelj (705 m), na severovzhodu pa razgledna Grmada (898 m), bogata z redkim rastlinjem. Njive in travnike imajo vaščani

predvsem ob Gradaščici. Tu se je rodil skladatelj Gregor Rihar. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 127 prebivalcev.

LOG PRI POLHOVEM GRADCU – gručasta vasica leži v ozki dolini reke Gradaščice ob cesti na pol poti med Polhovim Gradcem in Dobrovo. Južno onstran Gradaščice se dviga hrib Veternik. Njive so na pobočjih, v dolini so zaradi pogostih poplav le travniki. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 27 prebivalcev.

DOLENJA VAS PRI POLHOVEM GRADCU – večinoma gručasto naselje v osrčju Polhograjskega hribovja leži v dolini reke Gradaščice na njenem desnem bregu. V bližini se od ceste Ljubljana–Polhov Gradec odcepi cesta v Horjul. Posamezne domačije so raztresene po spodnjem delu doline potoka Proasca in po pobočjih Ključa (623 m), ki se vzpenja južno od tod. Dolenja vas pri Polhovem Gradcu je imela 15. 12. 2022 269 prebivalcev.

BABNA GORA – razloženo naselje z gručastim jedrom leži sredi Polhograjskega hribovja, vzhodno od Polhovega Gradca nad dolino reke Gradaščice, na južnem in zahodnem terasastem pobočju gozdatega hriba Veternika (554m). Dostopno je po cesti z Belice in Dolenje vasi. Pod cesto je dolina Na Pustoti, kjer je izvir Na Potoku. Na jugovzhodu je zaselek Zibel. V okolici kraja je veliko sadnega drevja in počitniških hišic. Na dan 15. 12. 2022 je naselje imelo 220 prebivalcev.

Slika 15: Dolenja vas (desno in v sredini) in Babna Gora (levo). Babna Gora je raztreseno naselje na prisojni strani Veternika, ki se je v zadnjih desetletjih precej povečalo. (Barbara Trnovec, 2023)

DVOR PRI POLHOVEM GRADCU – gručasto naselje v osrčju Polhograjskega hribovja leži v dolini reke Gradaščice ob glavni cesti Ljubljana–Polhov Gradec. Z južnega roba kraja se odcepi cesta v dolino rečice Horjulščice. Dolina Gradaščice se tu precej razširi, vendar zaradi mokrotnosti za kmetijstvo ni posebej primerna. V naselju sta dve cerkvi. Po vsej verjetnosti je starejša barokizirana cerkev svetega Miklavža, ki se prvič omenja leta 1453. Zares mogočna

in od daleč vidna pa je poznogotska cerkev svetega Petra, ki se imenuje tudi cesarska ali grofovska cerkev. Spada med naše najpomembnejše kulturne spomenike iz 16. stoletja. Znameniti leseni strop cerkvene ladje je iz leta 1577. V cerkvi je kar šest oltarjev. Dvor je imel na dan 15. 12. 2022 159 prebivalcev.

Slika 16: Pogled na Dvor s cerkvijo svetega Petra iz leta 1526, ki je kulturni spomenik državnega pomena. V ozadju je starejši del Dolenje vasi, ki jo od Dvora ločuje reka Gradaščica. (PGD Dvor, 2017–2020)

2.3.3 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ČRNI VRH

SMOLNIK – razloženo hribovsko naselje, nad sotočjem potokov Velika in Mala Božna. Sestavljajo ga samotne kmetije in zaselki Na Hribu, Praprotno, Na Čelu in del zaselka Zalog v dolini Velike Božne. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 168 prebivalcev.

ROVT – naselje v zahodnem delu Polhograjskega hribovja sestavljajo samotne hribovske kmetije. Leži v povirju potoka Velika Božna in se razteza do vznožja Pasje ravni (1020 m). Kmetije so dostopne po slabo urejenih krajevnih cestah. Prebivalci se preživljajo z gozdarstvom in živinorejo. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 60 prebivalcev.

SREDNJI VRH – naselje samotnih kmetij leži v zahodnem delu Polhograjskega hribovja na širšem območju Srednjega vrha; od Špilja (871 m) na zahodu do Vrha (okrog 790 m) na vzhodu. Več hiš skupaj je le v zaselku Pečovje. Na severu je Potrebuježev graben, po katerem teče potok Velika Božna. Na jugu naselje meji na razloženi vasi Planina nad Horjulom in Setnik. Posamezne kmetije so dostopne po cestah iz dolin na severu ali jugu. Preden je kraj postal samostojen, je spadal k Črnemu Vrhu. V Srednjem vrhu živi 91 prebivalcev.

ČRNI VRH – razloženo naselje v zahodnem delu Polhograjskega hribovja sestavljajo številne samotne kmetije, raztresene severozahodno od Polhovega Gradca, med potokoma Velika

Božna na jugu in Mala Božna na severu ter vzpetinama Pasjo ravan (1020 m) na severozahodu in Strmec (829 m) na vzhodu. Kraj se prvič omenja leta 1303. Središče naselja sestavlja skupina hiš pod župnijsko cerkvijo svetega Lenarta (861m). Naselje se ni zelo razširilo. V njem prevladuje kmečko prebivalstvo, ki se preživlja z živinorejo in gozdarstvom. Razvijati se je začel tudi kmečki turizem. V naselju je podružnična osnovna šola in vrtec. Naselje ima 290 prebivalcev in površino 11,2 km², leži na približno 822 m nadmorske višine.

Slika 17: Del Črnega Vrha, naselja, ki leži nad 800 m nadmorske višine. (Maruša Krivic, 2023)

2.3.4 NASELJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŠENTJOŠT

PLANINA NAD HORJULOM – razloženo naselje z gručastim jedrom leži v zahodnem delu Polhograjskega hribovja med krajema Butajnova in Lučine. K naselju sodijo tudi zaselki Kolobocija, Pustota, Zameja, Lom in Suhi Dol. Zunaj jedra naselja na nizki vzpetini je cerkev svetega Andreja. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 127 prebivalcev.

ŠENTJOŠT – razloženo središčno naselje z obcestnim jedrom na slemenu ob cesti Vrzenec–Smrečje, leži v skrajnem jugozahodnem delu Polhograjskega hribovja. Poleg vaškega jedra in samotnih kmetij sestavljajo naselje še zaselki Kurja vas, Kogel, Potok, Lavrovec, Stan in del Suhega Dola. Prebivalci so zaposleni v Horjulu, na Vrhniki in v Ljubljani. Pomembna vira dohodka sta živinoreja in gozdarstvo. Župnijska cerkev svetega Janeza Evangelista je iz 17. stoletja, zraven stoječa gotska cerkev svetega Jošta pa je iz 14. stoletja. V naselju je podružnična osnovna šola in številni podjetniki. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 410 prebivalcev.

Slika 18: Pogled na razloženo naselje Šentjošt. (Neža Kovač, 2023)

BUTAJNOVA – gručasto naselje v zahodnem delu Polhograjskega hribovja leži na zakraseli planoti severno nad dolino potoka Mala voda. Dostopno je po krajevnih cestah, ki se odcepijo od ceste Horjul–Lučine. V okolici jedra so raztreseni zaselki Ljubljanica, Kucelj, Roženija, Mala vas in del Kurje vasi. Pomembna vira dohodka sta živinoreja in gozdarstvo. Južno od vaškega jedra stoji barokizirana cerkev svete Ane. Kraj se prvič omenja leta 1498. Naselje je imelo na dan 15. 12. 2022 238 prebivalcev.

Slika 19: Butajnova leži na manjši kraški planoti. (Neža Kovač, 2022)

3. EKSPERIMENTALNI DEL NALOGE

3.1 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC S SLOVENIJO IN SOSEDNIMI PRIMESTNIMI OBČINAMI LJUBLJANE

Kakšna je demografska slika občine Dobrova - Polhov Gradec, če jo primerjamo s Slovenijo? Podatke smo poiskali na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) in na portalu Občine Dobrova - Polhov Gradec. Zbrani so za leto 2021.

KAZALNIKI ZA LETO 2021	OBČINA DOBROVA - POLHOV GRADEC	REPUBLIKA SLOVENIJA
Število prebivalcev	7844	2.108.977
Gostota prebivalstva (preb./km ²)	66,7	104,0
Skupni prirast (na 1000 prebivalcev)	-0,5	-0,9
Povprečna starost prebivalcev (leta)	41,3	43,7
Živorojeni (na 1000 prebivalcev)	10,6	9,0
Umrli (na 1000 prebivalcev)	7,3	11,0
Naravni prirastek (na 1000 prebivalcev)	3,3	-2,0
Skupni selitveni prirastek (na 1000 prebivalcev)	-3,8	1,2
Indeks staranja	101,8	137,1
Indeks staranja za moške	82,8	115,2
Indeks staranja za ženske	123,7	160,4
Povprečna mesečna neto plača na zaposlenega (EUR)	1071,76	1270,30

Tabela 3: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za Slovenijo za leto 2021. (SURS)

Če primerjamo demografske kazalnike občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za celotno Slovenijo, so bistvene naslednje ugotovitve:

- Občina Dobrova - Polhov Gradec je poseljena veliko redkeje od slovenskega povprečja. Leta 2021 je imela občina 7844 prebivalcev (3951 moških in 3893 žensk), kar jo je uvrščalo na 68. mesto med slovenskimi občinami. Na kvadratnem kilometru površine občine živi povprečno 66,7 prebivalcev, kar je manj kot slovensko povprečje (104 prebivalci na km²).
- Naravni prirast je pozitiven in je občutno višji, kot če ga primerjamo s celotno Slovenijo. Naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini je 3,3 (v Sloveniji je negativen, -2,0).
- Selitveni prirast je negativen, kar pomeni, da se več ljudi iz občine izseli kot priseli. Za Slovenijo velja, da je selitveni prirast rahlo pozitiven. Selitveni prirast na 1000 prebivalcev v občini je znašal -3,8.
- Povprečna starost prebivalstva je za kar 2,4 leti nižja kot v Sloveniji, kar pomeni, da je proces staranja prebivalstva počasnejši kot na splošno v Sloveniji. Povprečna starost

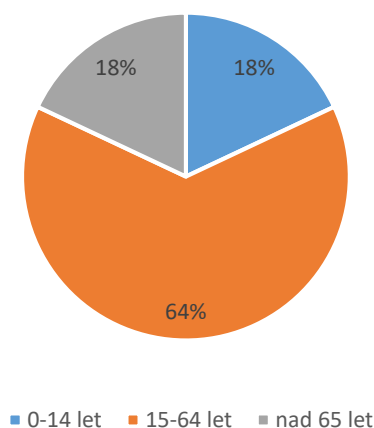
občanov je bila 41,3 let in je tako precej nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,7 let).

- e) Večje odstopanje je pri indeksu staranja. Med prebivalci občine je bilo število najmlajših (kar je značilnost le redkih slovenskih občin) skoraj enako kot število najstarejših, saj je na 100 oseb, starih od 0 do 14 let, prebivalo 101,8 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 137,1). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji.
- f) Indeks staranja je občutno višji za ženske kot za moške. V občini je bilo med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let, medtem ko je pri moških slika ravno obratna. To je povezano s trajanjem življenjske dobe, ki je daljša za ženske. Manjši indeks pomeni bolj ugodno starostno strukturo prebivalstva.
- g) Povprečna mesečna neto plača je precej nižja od slovenskega povprečja. To je lahko odraz nižje gospodarske razvitosti in nižje izobrazbene strukture zaposlenih.

Naslednja tabela in grafikon prikazujeta starostno sestavo prebivalstva naše občine, ki je bolj ugodna od slovenskega povprečja. Deleža starih in mladih sta enaka.

št. prebivalcev	7844
št. starih 0–14 let	1397 (18 %)
št. starih 15–64 let	5029 (64 %)
št. starih nad 65 let	1418 (18 %)

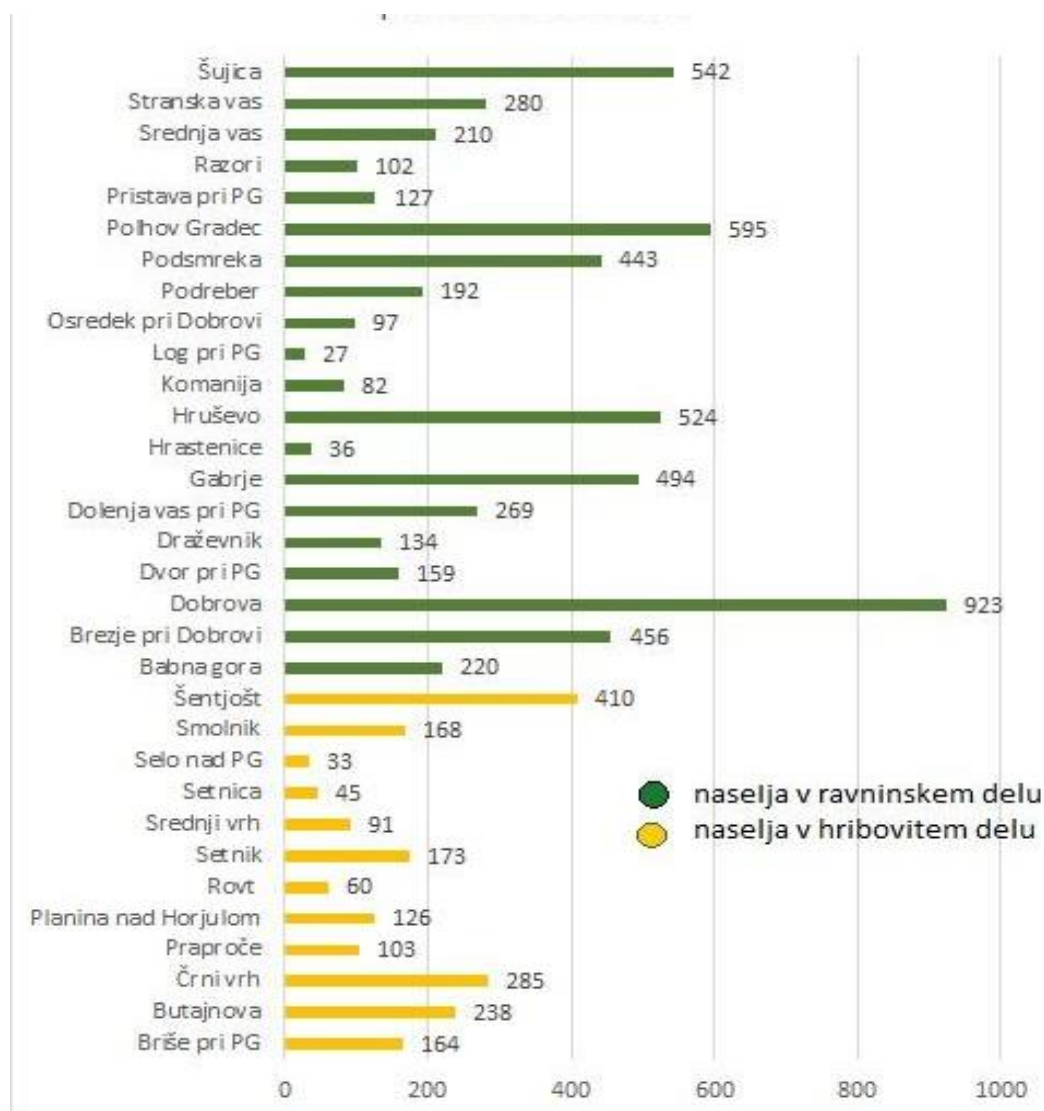
Tabela 4: Starostna sestava prebivalstva v občini Dobrova - Polhov Gradec v letu 2022. (SUR5)

Graf 3: Starostna sestava prebivalstva v občini Dobrova - Polhov Gradec v letu 2022. (SUR5)

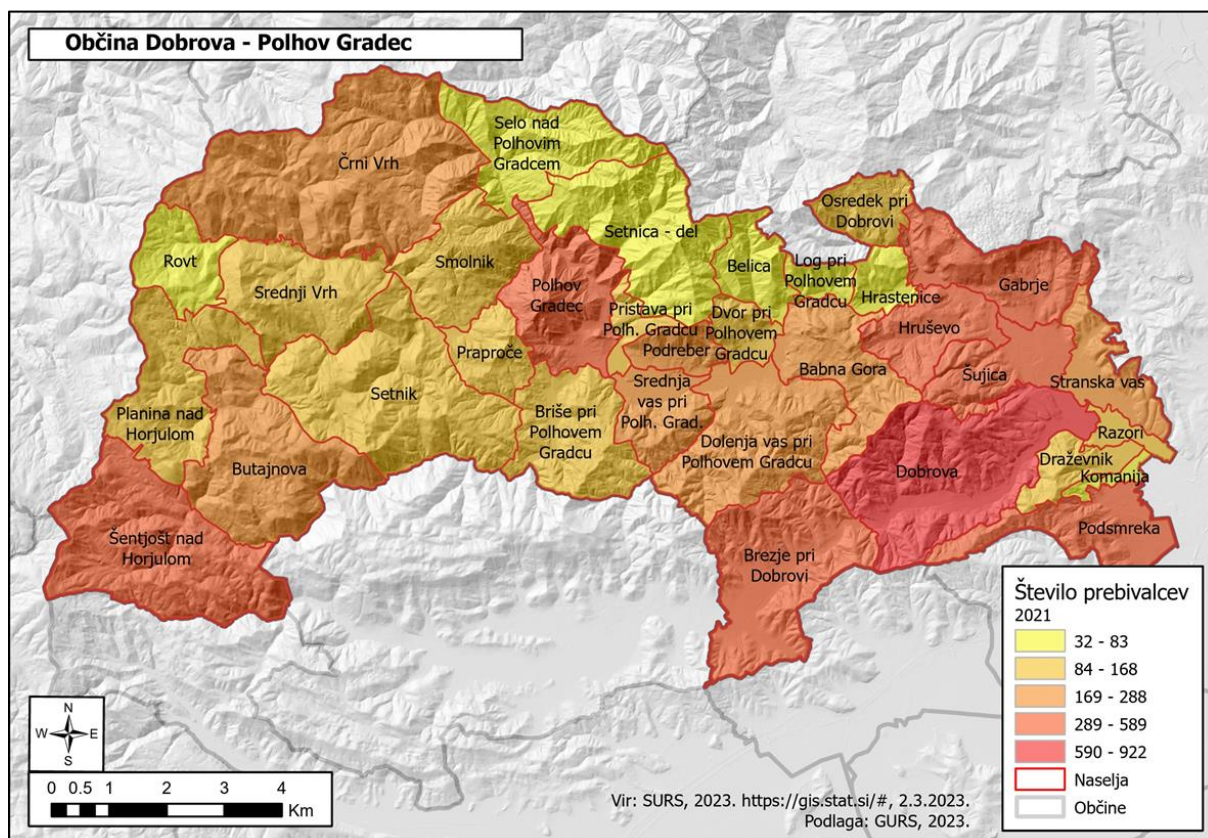
Izobrazbena struktura iz leta 2014 pri starejših od 15 let v občini Dobrova - Polhov Gradec kaže na to, da skoraj 4 % prebivalcev nima zaključene osnovne šole, 22 % jih ima zaključeno osnovno šolo, 52 % jih je zaključilo srednjo šolo in 22 % višjo oz. visoko šolo. Izobrazbena struktura v občini Dobrova - Polhov Gradec je zelo podobna slovenskemu povprečju.

Naslednji graf prikazuje naselja v občini Dobrova - Polhov Gradec po številu prebivalcev v letu 2022, iz katerega je razvidno, da so naselja na spodnji strani grafa manjša in jih je manj (to je 12 naselij iz hribovitiga dela občine) od tistih na zgornji strani, ki ležijo v bolj ravninskem delu občine, ki jih je več in več in so tudi večja.

Graf 4: Naselja v občini Dobrova - Polhov Gradec po številu prebivalcev v letu 2022. (SUR5)

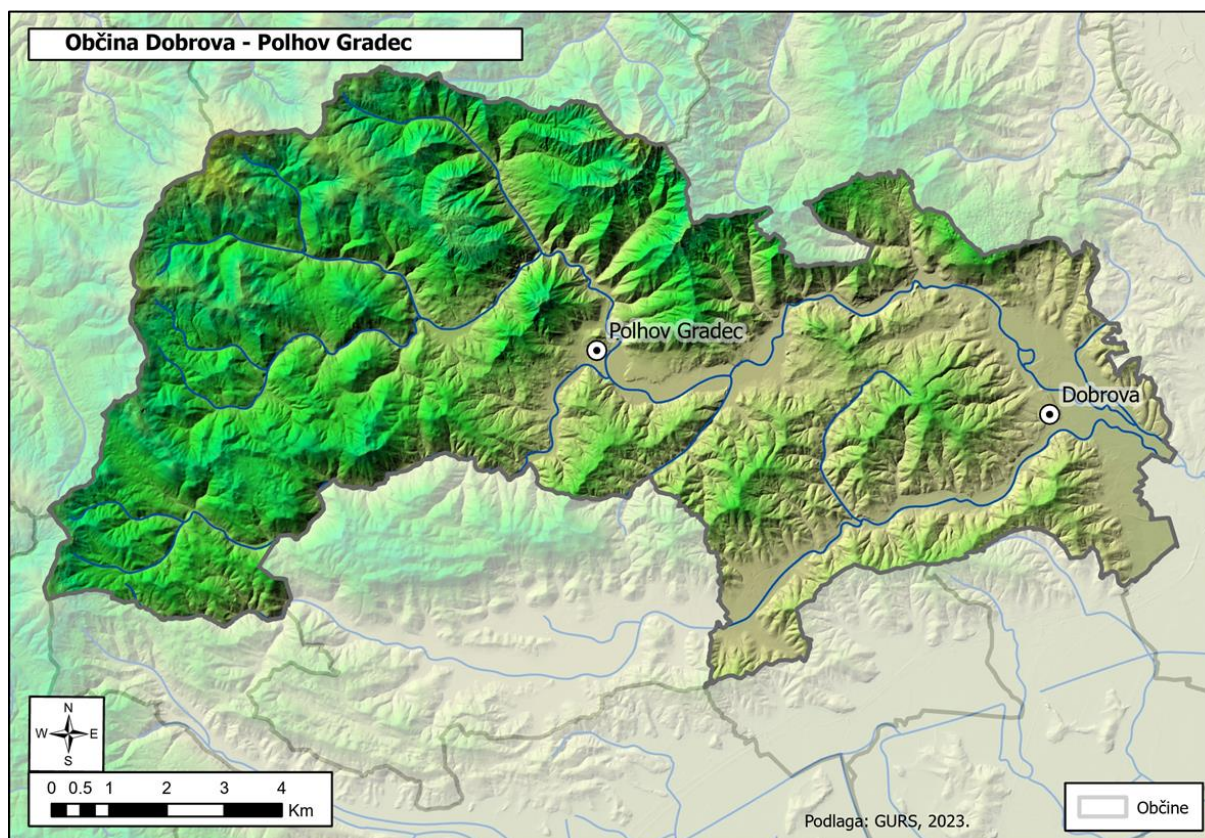
Naslednja karta prikazuje delitev občine na naselja po številu prebivalstva, iz katere je jasno vidna razlika med južnim in vzhodnim ravninskim delom občine, kjer so strnjena naselja z večjim številom prebivalstva, ter med severnim in zahodnim hribovitim delom občine, kjer so naselja z manjšim številom prebivalstva.

Slika 20: Število prebivalstva po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec (Matija Krivic, 2023)

3.2 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI MED NASELJI V RAVNINSKEM IN HRIBOVITEM DELU OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Območje urbaniziranega podeželja pokriva vzhodni del občine, od občinske meje do Polhovega Gradca, ter obsega večino območja KS Dobrova in deloma KS Polhov Gradec. Območje v neposredni bližini Brezovice je primestno območje Ljubljane s svojo dobro dostopnostjo oziroma z dobrimi prometnimi povezavami, kar spodbuja poselitev dnevnih migrantov v zaposlitvena središča širšega območja mesta Ljubljane. Območje manj urbaniziranega podeželja pokriva zahodni del občine od Polhovega Gradca do zahodne občinske meje. To so slabše dostopna hribovska območja z manjšimi naselji in redko, razpršeno poselitvijo, ki zajemajo območja KS Črni Vrh in KS Šentjošt ter večji del KS Polhov Gradec. Razgibano površje je najpomembnejši dejavnik poselitve v naši občini, kar je razvidno iz naslednje karte.

Slika 21: Razgibano površje je najpomembnejši dejavnik poselitve v občini Dobrova - Polhov Gradec. (Matija Krivic, 2023)

Naslednji tabeli prikazujeta demografske kazalce za naselja v hribovitem in ravninskem delu občine.

Naselje	Število prebivalcev (2022)	Povprečna starost (2022)	Indeks staranja (2022)	Gostota naseljenosti (2022)	Skupni prirast (2019)	Živorajeni (2019)	Umrli (2019)	Naravni prirast (2019)	Selitveni prirast (2019)
Briše pri PG	164	37,9	56,3	41,0	1	2	2	0	1
Butajnova	238	39,3	83,7	37,6	-2	4	1	3	-5
Črni Vrh	285	38,3	58,5	25,4	-1	3	3	0	-1
Praproče	103	40,9	88,9	60,1	-2	1	1	0	-2
Planina nad Horjulom	126	33,7	46,3	28,5	1	2	0	2	-1
Rovt	60	37,2	36,4	28,2	1	2	0	2	-1
Setnik	173	37,4	50,0	21,3	4	3	3	0	4
Srednji Vrh	91	39,8	62,5	21,1	1	0	1	-1	2
Setnica	45	40,6	75,0	8,1	3	1	0	1	2
Selo nad PG	33	48,0	350,0	7,9	-1	0	2	-2	1

Raziskovalna naloga: DEMOGRASKI IZZIVI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Naselje	Število prebivalcev (2022)	Povprečna starost (2022)	Indeks staranja (2022)	Gostota naseljenosti (2022)	Skupni prirast (2019)	Živorajeni (2019)	Umrli (2019)	Naravni prirast (2019)	Selitveni prirast (2019)
Briše pri PG	164	37,9	56,3	41,0	1	2	2	0	1
Butajnova	238	39,3	83,7	37,6	−2	4	1	3	−5
Črni Vrh	285	38,3	58,5	25,4	−1	3	3	0	−1
Smolnik	168	40,5	100,0	46,4	1	0	1	−1	2
Šentjošt	410	39,1	82,6	53,9	7	4	2	2	5

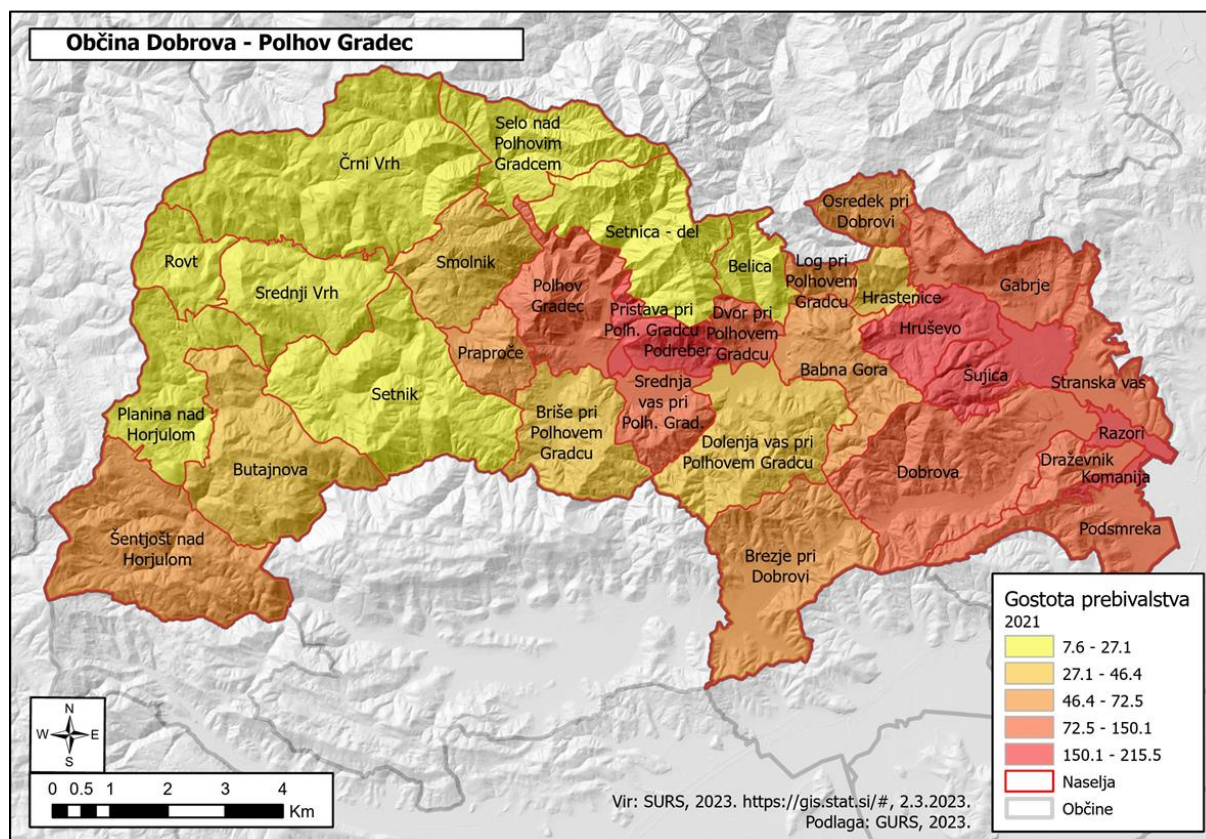
Tabela 5: Demografski kazalniki za naselja v hribovitem delu občine Dobrova - Polhov Gradec. (SUR5)

Naselja	Število prebivalcev (2022)	Povprečna starost (2022)	Indeks staranja (2022)	Gostota naseljenosti (2022)	Skupni prirast (2019)	Živorajeni (2019)	Umrli (2019)	Naravni prirast (2019)	Selitveni prirast (2019)
Babna Gora	220	41,2	84,4	62,7	11	2	0	2	9
Brezje pri Dobrovi	456	41,2	92,9	72,5	8	8	2	6	2
Dobrova	923	45,9	185,7	116,6	19	8	7	1	18
Dvor pri PG	159	41,6	93,9	146,8	5	1	1	0	5
Draževnik	134	42,5	122,2	97,7	10	2	0	2	8
Dolenja vas pri PG	269	40,1	81,1	47,7	−2	5	1	4	−6
Gabrje	494	41,7	113,8	132,8	11	7	1	6	5
Hrastenice	36	52,4	225,0	34,3	−2	0	0	0	−2
Hruševo	524	42,1	104,2	209,5	17	4	2	2	15
Komanija	82	43,8	153,8	209,3	4	2	0	2	2
Log pri PG	27	-	-	38,2	11	0	0	0	11
Osredok pri Dobrovi	97	40,0	72,0	60,3	5	0	1	−1	6
Podreber	192	39,7	80,5	169,1	−1	0	3	−3	2
Podsmreka	443	41,0	89,9	137,6	11	4	6	−2	13
Polhov Gradec	595	44,0	134,6	151,7	−10	7	5	2	−12
Pristava pri PG	127	39,6	68,0	164,2	3	2	0	2	1

Raziskovalna naloga: DEMOGRASKI IZZIVI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Razori	102	44,5	208,3	161,8	0	1	0	1	-1
Srednja vas	210	40,3	85,1	94,4	-1	1	2	-1	0
Stranska vas	280	40,9	104,4	126,9	1	1	1	0	1
Šujica	542	41,4	100,0	200,7	19	4	8	-4	23

Tabela 6: Demografski kazalniki za naselja v ravninskem delu občine Dobrova - Polhov Gradec. (SURs)

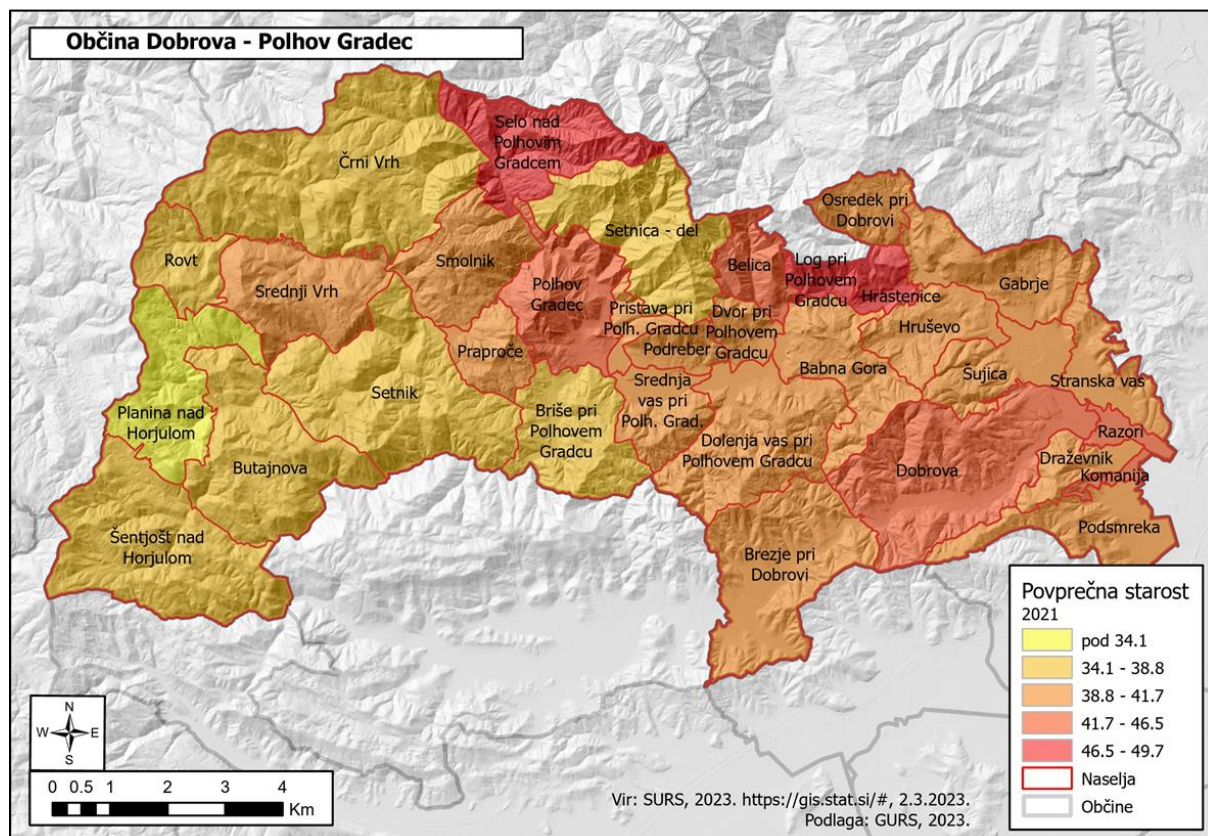

Slika 22: Gostota poselitve po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec. (Matija Krivic, 2023)

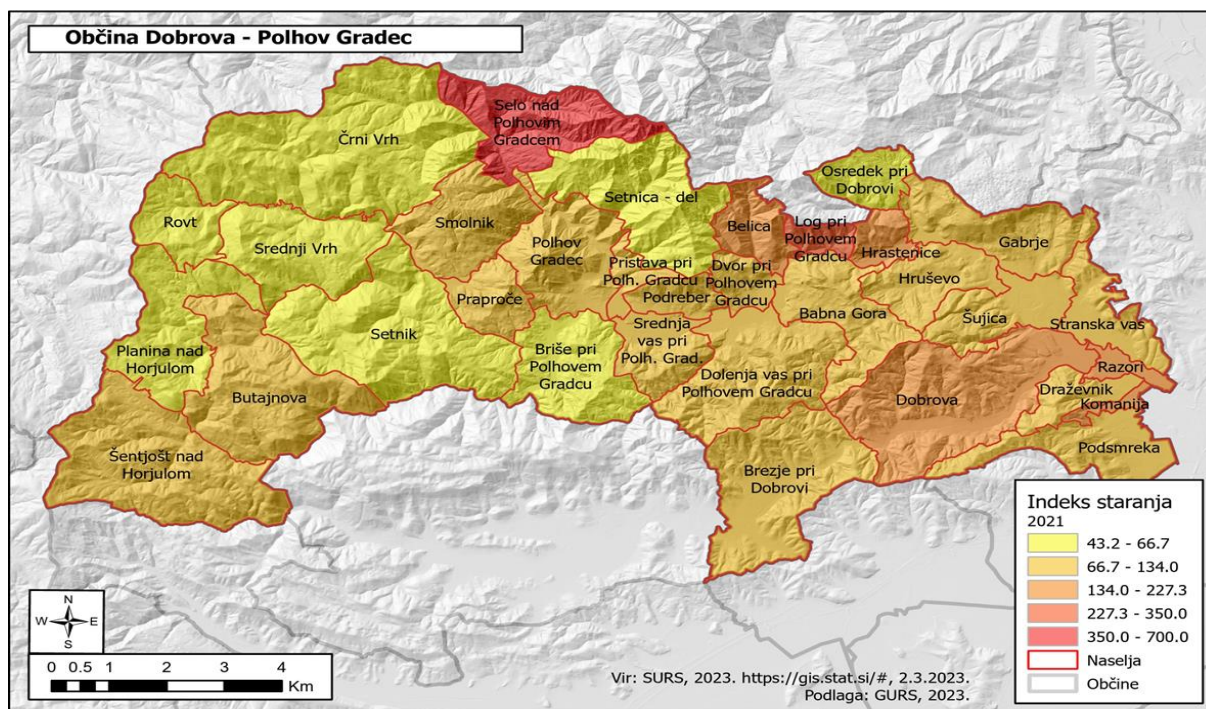
Iz primerjave demografskih kazalcev med naselji, ki ležijo v ravninskem in hribovitem delu občine Dobrova - Polhov Gradec, lahko izluščimo naslednje ugotovitve:

- V ravninskih naseljih živi veliko več ljudi kot v hribovitih.
- Hribovita naselja imajo veliko manjšo gostoto poselitve kot ravninska naselja, kar je lepo vidno na zgornji karti.
- Naravni prirastek je malo večji v ravninskem delu občine kot v hribovitem. Izstopata predvsem naselji Gabrje in Brezje pri Dobrovi, ki imata višji naravni prirast kot ostala naselja. V hribovitem delu pa imajo naselja podoben naravni prirast.
- Selitveni prirast se v hribovitih delih občine giblje okrog ničle. V ravninskem delu pa je večinoma pozitiven, kar pomeni, da se več ljudi priseli kot izseli. To je najbolj opazno v naseljih, ki so bližje Dobrovi in posledično tudi Ljubljani, npr. Podsmreka, Šujica in Dobrova.

- e) Povprečna starost je v hribovitih naseljih v povprečju nižja kot v ravninskih, z dvema izjemama. Gre za manjši naselji, kjer je več hiš z izključno ostarelim prebivalstvom, kar prikazuje naslednja karta.
- f) Indeks staranja je v hribovitem delu občine v povprečju nižji od indeksa naselij v ravninskem delu, kar je tudi razvidno iz karte – slika št. 21.

Slika 23: Povprečna starost prebivalstva po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec. (Matija Krivic, 2023)

Slika 24: Indeks staranja po naseljih v občini Dobrova - Polhov Gradec (Matija Krivic, 2023)

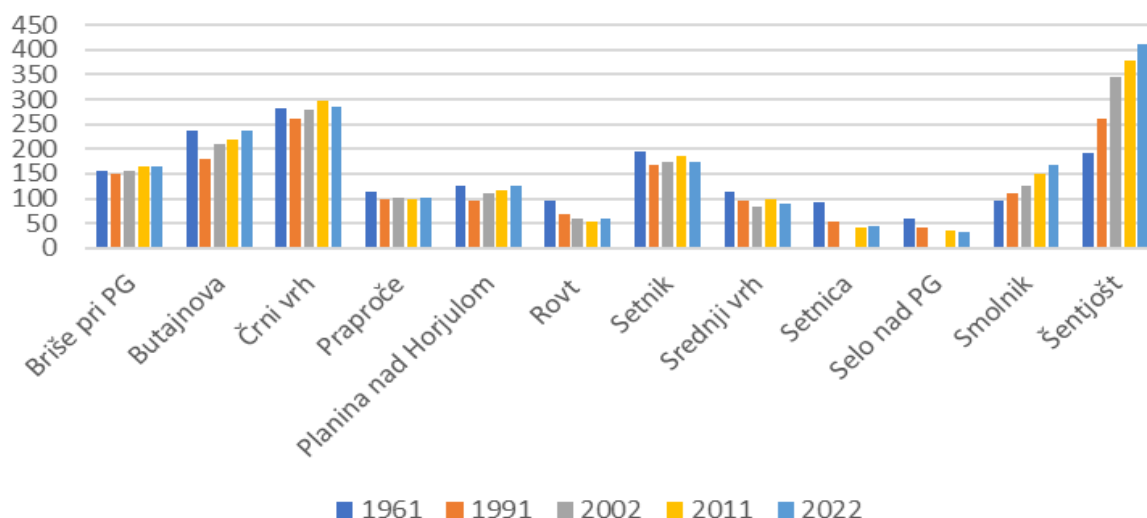
Zanimalo nas je tudi gibanje števila prebivalstva po naseljih v daljšem časovnem obdobju. Poiskali smo podatke za obdobje zadnjih šestdesetih let.

Naselje	1961	1991	2002	2011	2022
Briše pri PG	155	151	155	165	164
Butajnova	237	180	210	219	238
Črni Vrh	282	260	279	296	285
Praproče	114	98	102	98	103
Planina nad Horjulom	127	96	110	116	126
Rovt	97	68	59	54	60
Setnik	194	169	173	186	173
Srednji Vrh	115	95	84	98	91
Setnica	94	53	<50	41	45
Selo nad PG	59	41	<50	36	33
Smolnik	95	110	125	150	168
Šentjošt	191	260	346	378	410
Babna Gora	109	117	153	182	220

Raziskovalna naloga: DEMOGRASKI IZZIVI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Belica	43	48	<50	37	36
Brezje pri Dobrovi	246	332	382	399	456
Dobrova	554	827	913	943	923
Dvor pri PG	122	112	125	130	159
Draževnik	28	66	109	122	134
Dolenja vas pri PG	121	171	223	246	269
Gabrje	198	305	357	440	494
Hrastenice	43	49	51	48	36
Hruševo	115	211	371	452	524
Komanija	39	72	80	82	82
Log pri PG	25	17	<50	14	27
Osredok pri Dobrovi	38	33	65	73	97
Podreber	43	101	113	150	192
Podsmreka	22	256	334	435	443
Polhov Gradec	372	588	613	617	595
Pristava pri PG	118	133	128	119	127
Razori	74	110	121	107	102
Srednja vas	63	138	161	179	210
Stranska vas	199	209	234	279	280
Šujica	226	342	387	434	542

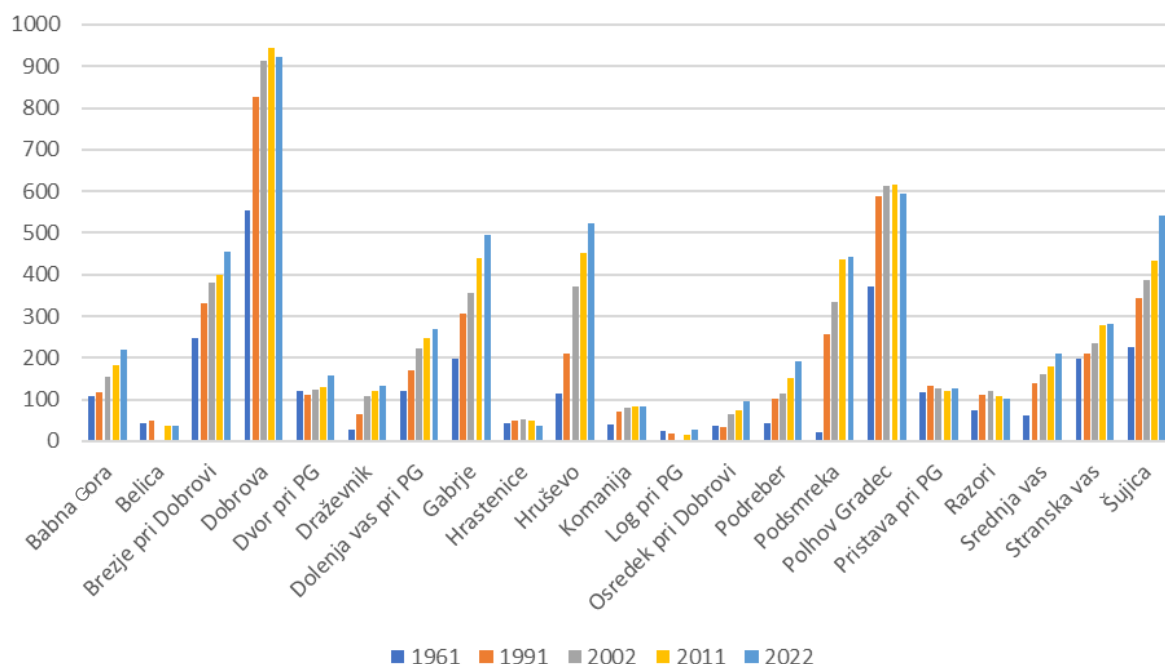
Tabela 7: Gibanje števila prebivalstva v naseljih občine Dobrova - Polhov Gradec. (SUR5)

Graf 5: Gibanje števila prebivalstva v naseljih hribovitega dela občine Dobrova - Polhov Gradec v obdobju 1961–2022. (SURs)

Iz zgornjega grafa razberemo, da med t. i. hribovskimi naselji izstopata naselji Smolnik in Šentjošt, kjer število prebivalstva vseskozi narašča. Tako se je v Šentjoštu v šestdesetih letih število prebivalcev povečalo za 215 %, v Smolniku pa za 177 %. Število prebivalcev Sela in Setnice se je skoraj prepolovilo, več kot za tretjino manj je tudi prebivalcev naselja Rovt. Za preostala naselja velja, da se je število ljudi zmanjševalo v obdobju med letoma 1961 in 1991, potem pa je ponovno začelo naraščati, tako da ni zaznati velikih razlik med letom 1961 in letom 2022.

Za večino naselij v ravninskem delu občine velja, da je število prebivalstva vseskozi naraščalo, z izjemo manjših naselij (Belica, Hrastenice, Log). Zanimivo je, da rast največjih naselij Dobrove in Polhovega Gradca ni izrazita, veliko bolj izrazita je v nekaterih naseljih, kjer so zrasle soseske novih stanovanjskih hiš priseljencev (Hruševo, Podsmreka, Šujica, Srednja vas, Podreber, Gabrje).

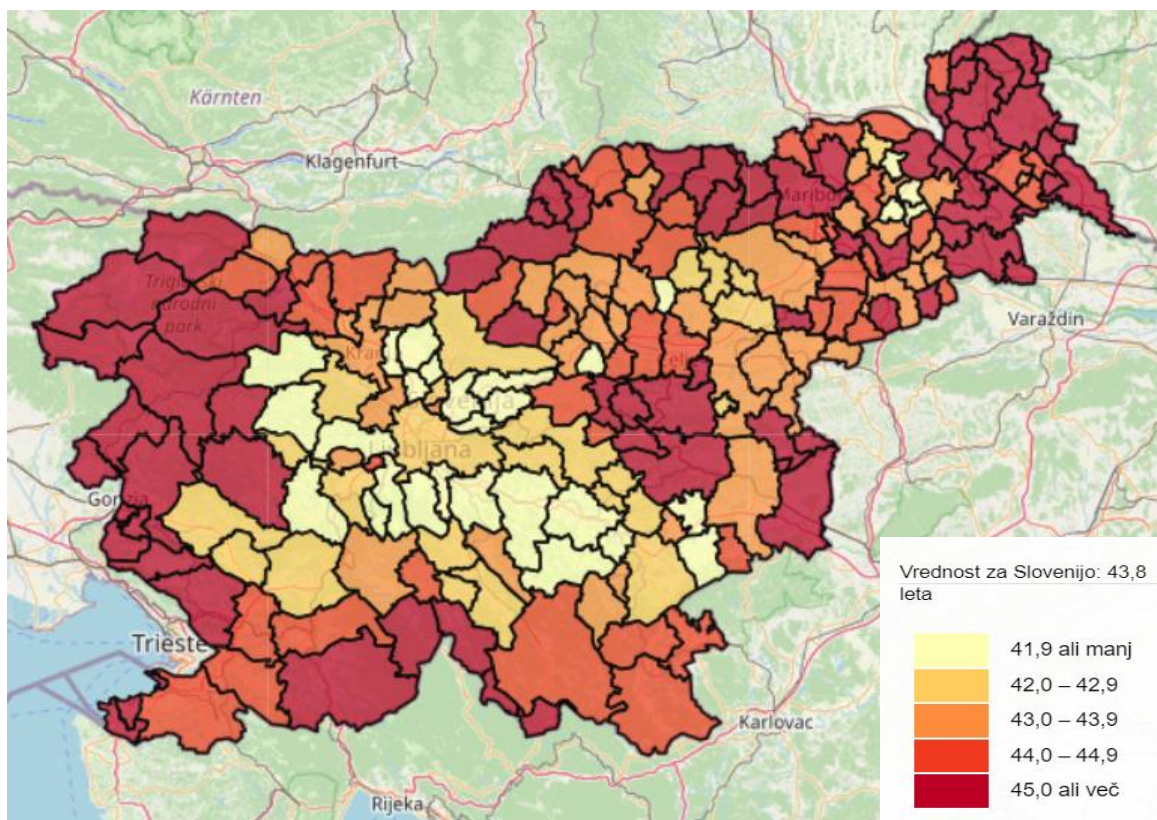

Graf 6: Gibanje števila prebivalstva v naseljih ravnskinega dela občine Dobrova - Polhov Gradec v obdobju 1961–2022. (SUR5)

3.3 PRIMERJAVA DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC S SOSEDNJI PRIMESTNIMI OBČINAMI LJUBLJANE

Spodnja karta prikazuje srednjo starost prebivalcev slovenskih občin. Največjo povprečno starost (45 in več let) ima prebivalstvo nekaterih alpskih občin (Kranjska Gora, Bohinj, Bovec, Kobarid, Tolmin, Kanal), občin v Prekmurju (Murska Sobota, Moravske Toplice, Lendava in večina občin na Goričkem), pa tudi občine nekdanjega industrijskega polmeseca Slovenije (Maribor, Trbovlje, Hrastnik, Mežica), pa obmejne občine (Ilirska Bistrica, Kostel, Osilnica, haloške občine ter Piran).

Najmlajše prebivalstvo imajo občine v osrednji Sloveniji, ki gravitirajo proti Ljubljani. Zanimivo je, da je srednja starost prebivalstva med nižjimi tudi v občinah zahodno od Maribora (Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice), v občinah v Posavju in v nekaterih občinah v Slovenskih goricah. Zanimivo je tudi, da je povprečna starost prebivalcev mestne občine Ljubljana višja (med 42,0 in 42,9 let) kot v večini občin osrednje Slovenije, predvsem bližnjih obmestnih. To lahko povežemo s procesom suburbanizacije, ko se ljudje iz večjih urbanih središč selijo na obrobje mest oziroma na podeželje, kjer so bivalni pogoji bolj kvalitetni. Tam se veliko gradi, nastajajo urbanizirana podeželska naselja, kjer agrarni značaj podeželja izginja. Ljudje se v takšnih stanovanjskih soseskah ne ukvarjajo s kmetijstvom, tam živijo na mestni način, dnevno pa se vozijo na delo v Ljubljano.

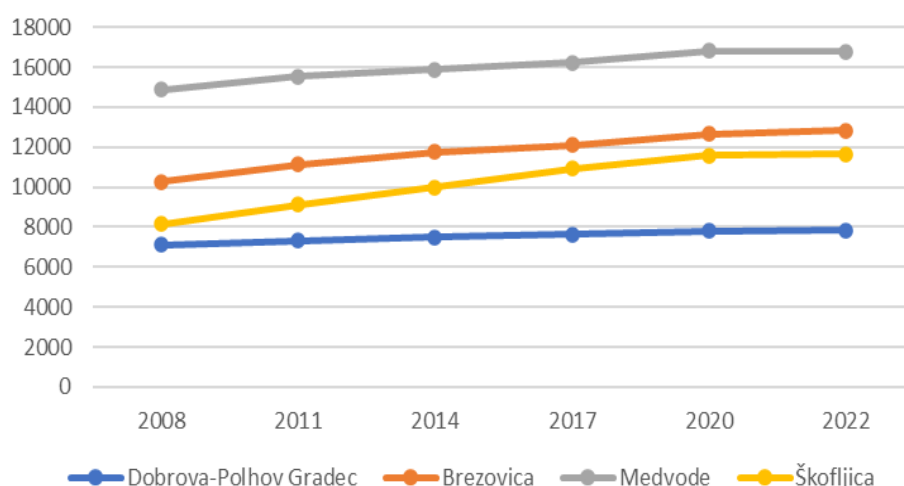
Slika 25: Povprečna starost prebivalcev slovenskih občin, ki odraža staranje prebivalstva. (STAGE, 2023)

Občina Dobrova - Polhov Gradec sodi v prvo kategorijo, povprečna starost prebivalstva je 41,3 let. Tako kot bolj hribovite občine Škofjeloškega in Polhograjskega hribovja (Gorenja vas - Poljane, Železniki, Logatec) ali pa barjanske občine južno od Ljubljane (Brezovica, Ig, Škofljica, Grosuplje) ali pa občine na Kamniškobistriškem in Ljubljanskem polju severno in vzhodno od Ljubljane.

Zbrali smo podatke o gibanju števila prebivalstva v izbranih občinah, ki podobno kot naša ležijo v zaledju Ljubljane in vse sodijo med tiste občine, kjer je povprečna starost prebivalstva med najnižjimi.

občina/leto	2008	2011	2014	2017	2020	2022
Dobrova - Polhov Gradec	7120	7325	7485	7618	7800	7844
Brezovica	10.283	11.129	11.761	12.092	12.671	12.823
Medvode	14.879	15.542	15.868	16.236	16.829	16.792
Škofljica	8145	9130	9988	10.917	11.577	11.666

Tabela 8: Primerjava gibanja števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec s tremi izbranimi obmestnimi občinami v obdobju 2008–2022. (SURS)

Graf 7: Primerjava gibanja števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec s tremi izbranimi obmestnimi občinami v obdobju 2008–2022. (SURS)

Iz grafa je razvidno, da se je od leta 2008 do leta 2022 število prebivalstva najbolj povečalo v občini Škofljica (za 43 %), v občini Brezovica (za 25 %), najmanj pa v naši občini (za 10 %). Občina Škofljica ima daleč najbolj ugodno starostno strukturo prebivalstva, najnižjo povprečno starost in najnižji indeks staranja, kar pomeni, da je precej več mladega kot starega prebivalstva. Najstarejše prebivalstvo ima občina Medvode. Naravni prirast je najvišji v naši občini, ki pa ima najbolj negativno selitveno gibanje. Če se v občino Brezovica največ ljudi priseli, se jih iz naše občine največ odseli. Podatka o povprečni starosti in indeks staranja sta v naši občini ugodna zaradi večje rodnosti.

	BREZOVICA	MEDVODE	ŠKOFLJICA	DOBROVA - POLHOV GRADEC
Število prebivalcev	12.785	16.811	11.657	7884
Gostota prebivalstva (preb./km ²)	140,2	216,5	276,4	66,7
Skupni prirast (na 1000 prebivalcev)	2,3	0,3	−0,1	−3,8
Povprečna starost prebivalcev (leta)	41,7	43,0	40,6	41,3
Živorajeni (na 1000 prebivalcev)	10,1	9,3	9,3	10,6
Umrli (na 1000 prebivalcev)	11,5	10,2	11,0	7,3
Naravni prirast (na 1000 prebivalcev)	−1,4	−0,9	−1,7	3,3
Skupni selitveni prirast (na 1000 prebivalcev)	2,6	0,6	0,6	−3,8
Indeks staranja	103,3	122,3	89,3	101,8

Raziskovalna naloga: DEMOGRASKI IZZIVI OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Indeks staranja za moške	88,9	105,3	77,4	82,8
Indeks staranja za ženske	118,3	140,2	102,2	123,7

Tabela 9: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za izbrane primestne občine za leto 2021. (SURS)

Če primerjamo demografske kazalnike občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki nekaterih drugih primestnih občin Ljubljane, ugotovimo:

- a) Občina Dobrova - Polhov Gradec je poseljena občutno redkeje kot vse ostale primestne občine, ki smo jih izbrali.
- b) Naravni prirastek v naši občini je višji kot na Brezovici, Škofljici in v Medvodah.
- c) Selitveni prirast v občini Dobrova - Polhov Gradec je negativen, to pomeni, da se iz občine več ljudi odseli kot priseli. V ostalih treh občinah, ki smo jih izbrali, je selitveni prirast pozitiven. Kar smo tudi predvidevali, saj je v primestnih občinah veliko število novogradenj in priseljencev iz drugih občin.
- d) Indeks staranja je v naši občini večji kot v ostalih primestnih občinah in tako kot v naši občini je tudi v teh primestnih občinah indeks staranja za ženske višji kot za moške.

Ugodni demografski kazalniki za izbrane obmestne občine, ki smo jih primerjali s kazalniki za našo občino, so predvsem na račun priselitev mlajšega prebivalstva. Prikazane občine so zaradi manj razgibanega reliefa in višje gospodarske razvitosti veliko bolj privlačne za priseljevanje kot občina Dobrova - Polhov Gradec. Je torej naša občina tudi po demografskih kazalcih bolj podobna sosednjim, bolj hribovitim občinam, ki so še dlje od Ljubljane? Zbrali smo še demografske podatke za občini Horjul in Gorenja vas - Poljane.

	GORENJA VAS - POLJANE	HORJUL	DOBROVA - POLHOV GRADEC
Število prebivalcev	7665	2985	7844
Gostota prebivalstva (preb./km ²)	50,0	92,1	66,7
Skupni prirast (na 1000 prebivalcev)	-5,7	12,3	-3,8
Povprečna starost prebivalcev (leta)	39,1	42,9	41,3
Živorajeni (na 1000 prebivalcev)	12,5	11,3	10,6
Umrli (na 1000 prebivalcev)	6,1	17,7	7,3
Naravni prirast (na 1000 prebivalcev)	6,4	-6,3	3,3
Skupni selitveni prirast (na 1000 prebivalcev)	-6,5	13,7	-3,8

Indeks staranja	74,0	119,1	101,8
Indeks staranja za moške	67,2	92,1	82,8
Indeks staranja za ženske	80,8	150,1	123,7

Tabela 10: Primerjava izbranih demografskih kazalnikov občine Dobrova - Polhov Gradec s kazalniki za izbrani sosednji občini za leto 2021. (SURs)

Iz podatkov v tabeli je razvidno, da ima občina Gorenja vas - Poljane najmlajše prebivalstvo in največji delež mladega prebivalstva, kar je posledica največjega naravnega prirastka. Selitveno gibanje je, podobno kot v naši občini, negativno. Najstarejše prebivalstvo ima občina Horjul, ki ima tudi najmanjši naravni prirast in največji selitveni prirast. Iz podatkov sklepamo, da se priseljuje starejše prebivalstvo, ker je v Horjulu dom starostnikov, ki sprejema tudi oskrbovance iz drugih občin.

3.4 ANALIZA VPRAŠALNIKOV

3.4.1 ANALIZA INTERVJUJA Z ŽUPANOM

Župan občine Dobrova - Polhov Gradec, g. Jure Dolinar nam je obširno odgovoril na zastavljena vprašanja. Iz odgovorov smo izluščili naslednje poudarke:

- Statistični podatki izkazujejo, da imamo pozitivni naravni prirast na 1000 prebivalcev in je nad slovenskim povprečjem. Prav tako je pozitiven selitveni prirast na 1000 prebivalcev, vendar pod slovenskim povprečjem. Iz tega lahko izhajamo, da si mladi v naši občini ustvarjajo družine in ne odhajajo ter da je nataliteta višja od povprečja.
- Naša občina je glede na povpraševanje zelo zanimiva za priseljevanje, vendar so omejitve pri prostoru za gradnjo novih objektov.
- Demografska slika v naši občini je glede na povprečje Slovenije bistveno boljša, predvsem se ugotavlja, da imamo nadpovprečno število otrok in mladostnikov do 25 leta starosti.
- V naši občini se zavedamo potenciala trajnostnega in lokalnega razvoja in to občina z različnimi projekti tudi spodbuja in jih delno financira, npr. razvoj različnih dejavnosti na kmetijah, ki omogočajo boljši dohodkovni položaj kmetov, in tako ohranja poseljenost podeželja.
- Občina Dobrova - Polhov Gradec je v letošnjem letu pristopila k projektu Prostofer, s katerim želi poskrbeti za mobilnost starejših občanov in jim pomagati pri opravljanju vsakodnevnih obveznosti. Projekt Prostofer, ki izhaja iz besedne zveze »prostovoljni šofer«, je vseslovenski prostovoljski projekt zavoda Zlata mreža. Projekt povezuje starejše osebe, ki potrebujejo prevoz in ne zmorejo uporabljati javnih ali plačljivih prevozov, in aktivne voznike, ki so pripravljeni pomagati. Prostofer je namenjen vsem starejšim, ki ne vozijo sami, nimajo sorodnikov in imajo nižje mesečne dohodke, pa tudi slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi. V občini Dobrova - Polhov Gradec imajo starejši občani pogosto težave s prevozi, sploh tisti, ki prebivajo v bolj oddaljenih naseljih, ki jih javni avtobusni prevoz ne pokriva. Zato ostajajo odvisni od družinskih

članov, prijateljev ali pa dragih prevozov s taksiji, česar si številni ne morejo privoščiti. Vse to pa starejšim močno otežuje opravljanje vsakodnevnih obveznosti in opravkov, dostop do zdravniške oskrbe, trgovskih centrov in javnih ustanov. Projekt na ta način spodbuja večjo mobilnost in socialno vključenost starejših, medsebojno povezovanje in pomoč ter boljšo kvaliteto življenja v tretjem življenjskem obdobju.

- Na območju Občine Dobrova - Polhov Gradec ni namenskih prostorov za izvajanje programa centra dnevnih aktivnosti. V objektu Zelena dolina na Dobrovi bo zgrajen prostor z raznoliko programsko vsebino, namenjen druženju lokalnih prebivalcev različnih generacij in izvajanju mirnih priložnosti, aktivnosti in dogodkov.
- V občini Dobrova - Polhov Gradec je več nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo in zagotavljajo razne pomoči starejšim osebam in je njihova vloga izredno pomembna. Mednje uvrščamo: Društvi upokojencev Dobrova in Polhov Gradec, Krajevno organizacijo Rdečega križa Polhov Gradec in Črni Vrh, Društvo šola zdravja, Župnijske Karitas Dobrova, Polhov Gradec in Šentjošt, Gasilsko zvezo Dolomiti z gasilskimi društvi, župnije, krajevne knjižnice.
- Rdeči Križ Slovenije - Območno združenje Ljubljana skrbi v občini Dobrova - Polhov Gradec za boljšo kakovost življenja starejših: izvaja predavanja, zlasti na temo zdravja, izvaja tečaje za ljudi, da bi znali skrbeti za bolnega svojca srečanja in organizira obiske starostnikov ter letovanje za starejše občane, ki so socialno ogroženi.
- Kot nevladna organizacija je v Občini Dobrova - Polhov Gradec močno prisotna tudi Karitas. Prostovoljci Karitas svoje delo opravljajo iz ljubezni do sočloveka v stiski, varujejo človekovo dostojanstvo, gradijo medgeneracijsko solidarno življenjsko okolje. Karitas nudi starejšim poleg pomoči v hrani, ozimnici in oskrbi s higienskimi potrebščinami tudi družabna srečanja za starejše. Župnije pomagajo in skrbijo za starejše zlasti z naslednjimi dejavnostmi: mesečni obiski duhovnika, letno srečanje starejših z mašo v župnijski cerkvi in pogostitvijo. V okviru dejavnosti župnij se starejši socializirajo z vključevanjem v različne prostovoljske skupine in s sodelovanjem pri župnijskih dogodkih.
- Občina delno financira storitve institucionalnega varstva oziroma stroške oskrbe v zavodih za odrasle (domovi za starejše in posebni socialnovarstveni zavodi), kadar je upravičenec delno ali v celoti oproščen plačila. Občina Dobrova - Polhov Gradec plačuje oskrbne stroške za 18 občanov, ki nimajo dovolj premoženja, da bi sami pokrili stroške oskrbe. Ti so nameščeni v 12 institucijah po Sloveniji.
- Občina Dobrova - Polhov Gradec v okviru zakonske naloge zagotavljanja mreže javne službe pomoči družini na domu zagotavlja sredstva za subvencioniranje stroškov storitve. Storitve pomoči na domu prejema 28 občanov.
- Mrežo javne službe za institucionalno varstvo doma za starejše zagotavlja država in je v pristojnosti Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, a občina Dobrova - Polhov Gradec je zelo zainteresirana za izgradnjo lastnega doma za starostnike.

- Za Občino Dobrova - Polhov Gradec storitev pomoči na domu po koncesijski pogodbi izvaja Zavod Pristan. Zavod Pristan se trenutno sooča s pomanjkanjem kadra, t. j. socialnih oskrbovalk. Razloge vidijo v nizki plači in zahtevnem delu. Večina uporabnikov je starih nad 75 let, z različnimi starostnimi in drugimi zdravstvenimi težavami, zato so njihovo zdravstveno stanje in ostale psihofizične sposobnosti zelo nepredvidljive in pogosto spreminjajoče. Povpraševanje starejših občanov po tej storitvi je zelo veliko, zato so čakalne dobe za redno opravljanje storitve pomoči na domu dolge.
- Storitve pomoči družini na domu zajemajo gospodinjsko pomoč, pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov.
- V Občini Dobrova - Polhov Gradec delujejo štirje zdravniki družinske medicine: dva v Polhovem Gradcu in dva na Dobrovi. Trenutno je 5642 oseb opredeljenih v ambulantah družinske medicine na območju Občine Dobrova - Polhov Gradec.
- Zdravstvena služba patronažnega varstva v Občini Dobrova - Polhov Gradec je organizirana kot samostojna služba zasebnih izvajalcev zdravstvene dejavnosti. Podeljene so tri koncesije. Na eno patronažno medicinsko sestro pride približno 2400 prebivalcev. Patronažna medicinska sestra pokriva vsa obdobja človekovega življenja, od rojstva do smrti, in vso paleto težav, ki se lahko pojavijo v tem obdobju.

3.4.2 ANALIZA INTERVJUJA S PREDSEDNIKI DRUŠTEV UPOKOJENCEV

Društvo upokojencev Dobrova šteje 346 članic in članov, približno 65 % je žensk. To je približno 48 % občanov Krajevne skupnosti Dobrova, ki so stari 65 let ali več. Društvo skrbi za aktivno in kvalitetno preživljanje prostega časa, za organizacijo pohodov in društvenih srečanj, za delavnice ustvarjalnosti in rekreativne vadbe. Pozorni so na socialno mreženje v boju proti osamljenosti, obiskujejo bolne, izvajajo različno prostovoljstvo ter skrbijo za zdravje ter izobraževanje. Društvo organizira pohodništvo, nordijsko hojo, ogleda kulturnih prireditev, piknike, izlete, obiske bolnih in najstarejših, občne zборе, delavnice ročnih del in izdelave suhega cvetja iz papirja, rekreacijo, informiranje preko spletne strani Dobrovčan, skupaj z OŠ Dobrova organizirajo računalniške tečaje za upokojence, izvajajo prometno dežurstvo na križiščih proti šoli. Najbolj masovno je pohodništvo v sredogorje. Trikrat letno odidejo na geografske in zgodovinske ekskurzije, v avtobusu je vedno po 50 izletnikov. OŠ Dobrova že leta skrbi za medgeneracijsko sodelovanje, in sicer preko Simbioze, ali samostojno organizirajo tečaje računalništva za starejše. Poleg učiteljic pomagajo starejšim na tečaju osnovnošolci. Občinska uprava organizira predavanja, npr. Zdravje na vsakem koraku in dejavnosti, na katerih se srečujejo in sodelujejo vse generacije. Z Občino Dobrova - Polhov Gradec sodelujejo pri iskanju prostovoljcev – šoferjev za Prostoferja, ki bo pomagal s prevozi za starejše in za mlajše – invalide, gibalno ovirane ali brez drugih možnosti prevoza do lekarne, zdravnika ipd. V društvu si želijo, da bi zgradili na Dobrovi medgeneracijski center s sodobno knjižnico, čitalnico in predavalnico ter s prostori za različna društva, ki delujejo na območju občine.

Društvo upokojencev Polhov Gradec je bilo ustanovljeno leta 1980. Vključuje člane in članice iz Krajevne skupnosti Polhov Gradec in Krajevne skupnosti Črni Vrh. Število članov društva se je v zadnjih letih gibalo od 280 do 300 članov in članic. Društvo organizira številne dejavnosti. V okviru športnih aktivnosti so najbolj obiskani balinarstvo, pohodništvo, telovadba na prostem

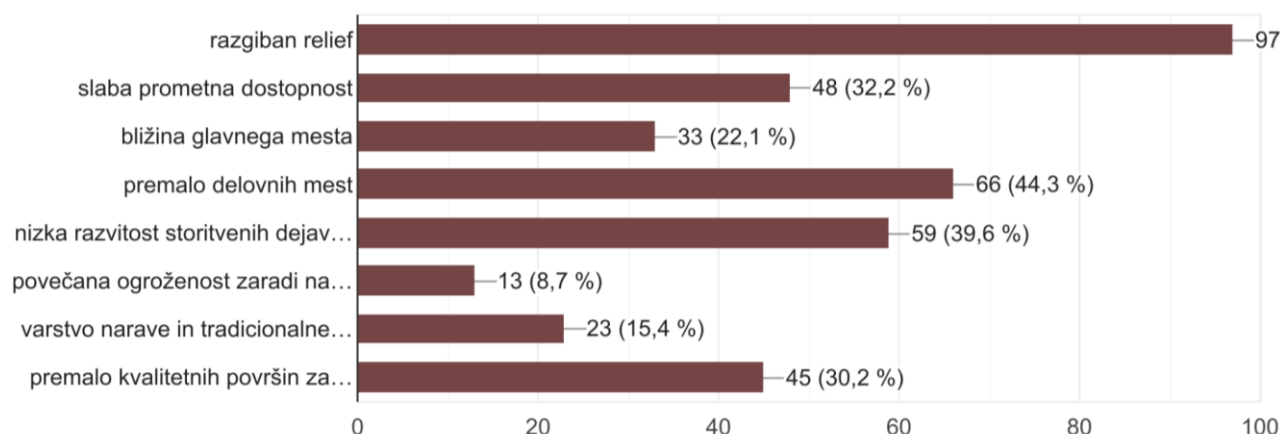
in v telovadnici. Raznovrstne so tudi kulturne dejavnosti in prireditve, npr. izletništvo, pevski zbori. V zadnjih letih je bilo organiziranih veliko izletov po Sloveniji in sosednjih državah (npr. Dubrovnik, Gradec, Lendava, Pivka). Po besedah predsednice je društvo namenjeno druženju, pogovarjanju in zabavi, predvsem temu, da se ljudje ne počutijo osamljene. Veliko starostnikov se ne vključi v društvo iz razloga, da se ne bi počutili stare ali pa so dejavni že v mnogih društvih. V društvu vedno bolj strmijo tudi k medgeneracijskemu sodelovanju, zato veliko sodelujejo z Osnovno šolo Polhov Gradec in organizirajo razne kulturne in glasbene dogodke.

Starostniki krajevne skupnosti Šentjošt se lahko včlanijo v društvo upokojencev Vrzenec, ki šteje 132 članov. Društvo organizira različna predavanja, npr. letos predavanje Življenje z demenco. Društvo nudi delavnico klekljanja in delavnico izdelave suhih rož iz krep papirja. Na cvetno soboto člani izdelujejo butare, takrat pridejo tudi otroci, ki si lahko sami izdelajo svojo butaro ob pomoči odraslih, ki pripravijo zelenje in vse potrebno za izdelavo. V mesecu aprilu organizirajo izlet, letos bo na vrsti Istra. V mesecu maju organizirajo "zelemenjavo" – doma vzgojijo sadike, postavijo stojnico pred gasilskim domom in stranke lahko odnesejo domov brezplačno sadike ali jih zamenjajo. V mesecu juliju pripravijo "ribji piknik", v jeseni pa se odpravijo še na en izlet. V mesecu decembru organizirajo prednovoletno srečanje, po novem letu pa občni zbor. Takrat je priložnost za druženje članov. Med letom obiščejo jubilate, v letošnjem letu imajo kar štiri devetdesetletnice, v lanskem pa sta bili dve, kar lepo kaže, kako se življenjska doba daljša. Prednost sodelovanja starostnika v društvu je predvsem možnost druženja. Medgeneracijsko sodelovanje je zlasti doma, ko stari starši vozijo otroke v vrtec ali jih občasno varujejo, kar je dobro tako za otroke kakor tudi starejše.

3.4.3 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Potem ko smo proučili literaturo, analizirali dostopne podatke, izvedli intervjuje z različnimi deležniki v občini Dobrova - Polhov Gradec, smo se odločili, da izvedemo še anketo med občani. Anketo je izpolnilo 150 odraslih oseb, več žensk, največ iz starostne skupine 40–50 let. Največjo skupino anketirancev so predstavljali starši učencev OŠ Dobrova in OŠ Polhov Gradec ter njunih podružnic, tako da je razporeditev anketirancev dokaj enakomerna in zajema vsa naselja v občini. Med anketiranci je bila velika večina delovno aktivnih ljudi, med njimi jih je okoli 60 % zaposlenih v Ljubljani.

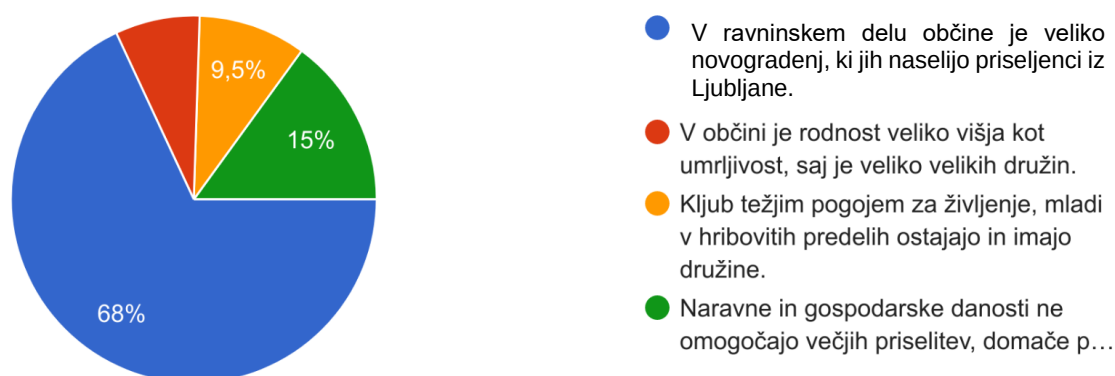
Občina Dobrova - Polhov Gradec je v povprečju poseljena precej redkeje kot naša država. Med navedenimi dejavniki izberite tri, ki po vašem mnenju najbolj vplivajo na poselitev občine.

Graf 8: Ovrednotenje pomena dejavnikov poselitve v občini Dobrova - Polhov Gradec s strani anketirancev.

Anketiranci so navedli še nekaj dejavnikov, ki tudi vplivajo na značilnosti poselitve naše občine: slaba pokritost z internetom, zaprtost doline, nezainteresiranost lastnikov zemljišč za prodajo zazidljivih površin, neatraktivnost občine zaradi premajhne ponudbe kulture, športa in drugih dejavnosti, premajhna prepoznavnost.

Število prebivalcev občine se vsako leto malenkostno poveča. Med navedenimi trditvami izberite tisto, ki po vašem mnenju najbolj utemelji zgornjo trditev.

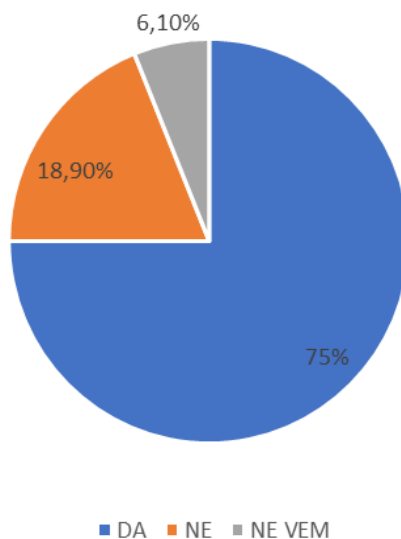

Graf 9: Izbor utemeljitev s strani anketirancev o rahli rasti števila prebivalstva občine Dobrova - Polhov Gradec.

Severni hriboviti del občine se v marsičem razlikuje od ravninskega dela. Anketiranci so navedli razlike, ki vplivajo na njuno poselitev in prebivalstvo: relief, razdalja do centralnih krajev in storitev, razvitost prometne in druge infrastrukture, velikost družine, način življenja, medsosedska pomoč in sodelovanje, mentaliteta in vrednote ljudi in turistična privlačnost.

Primerjalno s Slovenijo, Ljubljano in nekaterimi sosednjimi občinami je starostna sestava naše občine bolj ugodna. 57 % anketirancev se s trditvijo strinja, večji del preostalih odgovorov je neopredeljenih. Kot dokaz za svoj odgovor so navedli: veliko mladih družin, številčnejše družine, mladi se ne izseljujejo, med priseljenci so po večini mlade družine, število vpisanih otrok v vrtec in osnovno šolo ne upada, dovolj otrok imajo tudi podružnice.

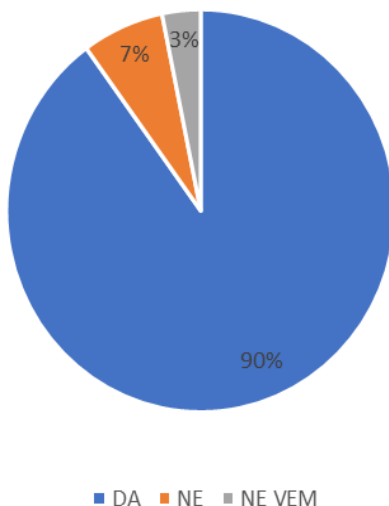
Na vprašanje "Ali menite, da se naselje, v katerem živite, stara? (je vse manj mladega prebivalstva)" je več kot 75 % vprašanih odgovorilo, da se naselje, v katerem živijo, ne stara.

Graf 10: Večina anketirancev ne zazna staranja prebivalstva v naselju bivanja.

Zato so navedli naslednje dokaze: veliko mladih družin in veliko otrok, polni vrtci in šole, priseljevanje mladih družin, mladi ostajajo v kraju.

Staranje prebivalstva je eden najbolj perečih družbenih problemov Slovenije. Ali se strinjate, da se država na ta problem odziva prepočasi?

Graf 11: Večina anketirancev se strinja, da staranje prebivalstva je pereč problem Slovenije.

90 % vprašanih se s trditvijo strinja. Najpogostejše so bile naslednje utemeljitve: pomanjkanje domov za starostnike, premalo storitev za starejše, oskrba starejših na domu ni organizirana, preobremenjenost medicinskega osebja zaradi vse večjih potreb starejšega prebivalstva, dolge čakalne dobe, urad za demografijo je ukinjen, zakon o dolgotrajni oskrbi je razveljavljen,

z reformo zdravstva in pokojninskega zavarovanja se odlaša, delež starejših, ki s svojo pokojnino težko preživijo, je vedno večji, pomanjkanje delovne sile, premalo je programov za aktivno starost.

Na vprašanje "Kako je na staranje prebivalstva pripravljena naša občina", se velika večina strinja, da zelo slabo. Občina nima potrebne infrastrukture za starejše (dom starostnikov, medgeneracijski center, dnevni center, pomoč na domu, premalo zaposlenih v patronažni službi in v zdravstvenih ambulantah).

Vprašani so navedli probleme, s katerimi se soočajo starejši prebivalci naše občine: težja dostopnost do zdravnika, lekarne, laboratorija; socialna izključenost in osamljenost, neugodno razmerje med življenjskimi stroški in višino pokojnine, otežena mobilnost (če sami ne vozijo avta), zaostajanje v digitalni pismenosti.

Anketiranci so predlagali nekatere ukrepe, ki bi lahko omilili negativne posledice staranja prebivalstva v naši občini:

- spodbujanje rojstev in različne pomoči družinam,
- vzpostavitev sistema za dnevno varstvo starejših in organizacija pomoči starejšim na domu,
- razvijanje dejavnosti za aktivno starost,
- zagotovitev boljše dostopnosti do zdravstvenih in drugih storitev, tudi s projekti prostovoljstva, npr. Prostofer (subvencionirani prevozi starejših do zdravnika in drugih storitev),
- načrtovanje medgeneracijskih centrov sobivanja,
- načrtovanje stanovanjskih skupnosti starostnikov (nižji stroški bivanja, socializacija, boljša dostopnost do storitev),
- promocija poklicev za pomoč starejšim,
- spodbujanje starejših, da svoja znanja, spretnosti in izkušnje prenašajo na mlajše generacije,
- promocija prostovoljstva v vseh slojih družbe ter spoštljiv odnos do staranja in starejših.

3.5 SWOT ANALIZA O ŽIVLJENJU V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC

Z anketo smo želeli ugotoviti, katere so prednosti oziroma pozitivne značilnosti in katere so slabosti oziroma negativne značilnosti, ki vplivajo na življenje v občini Dobrova - Polhov Gradec.

PREDNOSTI OBČINE	SLABOSTI OBČINE
➤ zelo avtentična, trajnostna in naravno bogata občina ➤ mir in dokaj neokrnjena narava ➤ redkejša poselitev ➤ bližina Ljubljane ➤ dobre avtobusne povezave ➤ veliko možnosti za rekreacijo ➤ bogata naravna in kulturna dediščina ➤ povezanost ljudi ➤ ohranjanje tradicionalnih vrednot, predvsem pomena družine ➤ občutek varnosti ➤ ponudba lokalno pridelane hrane ➤ kvalitetni osnovni šoli	➤ velika razgibanost in velike razdalje ➤ počasen razvoj cest in druge infrastrukture ➤ ni parkirišč za izletnike in pohodnike ➤ premalo storitvenih dejavnosti ➤ premalo trgovin ➤ ogroženost za naravne nesreče (poplave, plazovi, žled, pozebe ...) ➤ premalo razpoložljivih delovnih mest ➤ ni doma starostnikov ➤ ni točk za druženje (ne za mlade ne za stare) ➤ slabe internetne povezave

Z anketo smo želeli ugotoviti, katere so nevarnosti za bodoči razvoj občine Dobrova - Polhov Gradec, ki izhajajo iz trenutnih značilnosti prebivalstva in gospodarstva, ter katere so priložnosti za bodoči razvoj naše občine.

PRILOŽNOSTI ZA OBČINO	NEVARNOSTI ZA OBČINO
➤ naložbe v turizem in podjetništvo ➤ gradnja medgeneracijskega centra ➤ delovanje društev in spodbujanje prostovoljstva ➤ ureditev kolesarskih poti, parkov in rekreativnih površin ter s tem spodbujanje športa ➤ ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter spodbujanje trajnostnega turizma ➤ spodbujanje lokalne pridelave, obrti, ekološkega kmetovanja in lokalno pridelane hrane ➤ črpanje evropskih sredstev ➤ predelava lesne biomase ➤ kmečki turizem ➤ trajnostni razvoj občine	➤ izseljevanje mladih iz hribovitih predelov ➤ centralizacija razvoja v večjih krajih ➤ neizkoriščen potencial na področju turizma in športa ➤ premalo interesa za projekte, financirane iz evropskih sredstev ➤ priseljevanje iz mest ter novogradnje na obdelovalnih površinah ➤ poselitev poplavnih območij ➤ opuščanje kmetijstva in zaraščanje površin ➤ zgraditev zadrževalnika na Gradaščici ➤ parcialni interesi posameznih krajevnih skupnosti ➤ visoki stroški vzdrževanja občinske infrastrukture zaradi razpršenosti cest, vodovodov in ostale infrastrukture

4. RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Raziskali smo prebivalstvene značilnosti naselij naše občine ter primerjali demografske značilnosti občine Dobrova - Polhov Gradec z demografskimi značilnostmi in trendi Slovenije, Ljubljane in izbranih sosednjih občin. Glede na postavljene hipoteze smo z raziskavo prišli do naslednjih zaključkov:

a) **Prvo hipotezo** "Naša občina je ena tistih slovenskih občin, v katerih število prebivalstva ne upada. Predvidevamo, da zaradi pozitivnega naravnega prirastka in ne zaradi povečanih priselitev." lahko **POTRDIMO**.

V občini je leta 2022 živel 7844 prebivalcev, leta 2002 pa 6691. To pomeni, da se je število občanov v zadnjih dveh desetletjih povečalo za 1153 ali za 17 %. Z analizo gibanja števila prebivalstva po naseljih od leta 1961 do danes smo ugotovili, da za večino naselij v ravninskem delu občine velja, da je število prebivalstva vseskozi naraščalo. Za naselja v hribovitem delu občine velja, da se je število ljudi zmanjševalo v obdobju med letoma 1961 in 1991, potem pa je ponovno začelo naraščati. Tako da ni zaznati velikih razlik med letom 1961 in letom 2022, kar je posledica večje rodnosti in zato večjega naravnega prirastka ter zmanjšanih izselitev.

Naravni prirastek je tudi v zadnjih letih pozitiven in je občutno višji kot v Sloveniji. Naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini je leta 2021 znašal 3,3 (v Sloveniji -2,0). Selitveni prirast je še vedno negativen, kar pomeni, da se več ljudi iz občine izseli kot priseli. Za Slovenijo velja, da je selitveni prirast rahlo pozitiven.

b) **Drugo hipotezo** "Občina Dobrova - Polhov Gradec je zelo raznolika. Predvidevamo, da se naselja v ravninskem delu razlikujejo tudi po demografskih značilnostih in trendih od tistih v hribovitem delu občine." lahko **POTRDIMO**.

V občini je vidna razlika med južnim in vzhodnim ravninskim delom občine, kjer so strnjena naselja z večjim številom prebivalstva, ter med severnim in zahodnim hribovitim delom občine, kjer so naselja z manjšim številom prebivalstva. V ravninskih naseljih živi veliko več ljudi kot v hribovitih. Naravni prirastek je malo večji v ravninskem delu občine kot v hribovitem. Izstopata predvsem naselji Gabrje in Brezje, ki imata višji naravni prirastek kot ostala naselja. V hribovitem delu pa imajo naselja podoben pozitiven naravni prirastek. Selitveni prirast je v hribovitih delih občine negativen, v ravninskem delu pa je večinoma pozitiven, kar pomeni, da se več ljudi priseli kot izseli. To je najbolj opazno v naseljih, ki so bližje Dobrovi in posledično tudi Ljubljani. Rast prebivalstva v največjih naseljih Dobrova in Polhov Gradec ni izrazita, veliko bolj izrazita je v nekaterih naseljih, kjer so zrasle soseske novih stanovanjskih hiš priseljencev od drugod (Hruševo, Podsmreka, Šujica, Srednja vas, Podreber, Gabrje). Povprečna starost je v hribovitih naseljih nižja kot v ravninskih. Indeks staranja je v hribovitem delu občine nižji od indeksa staranja v naseljih ravninskega dela občine. To je posledica nadpovprečnega naravnega prirastka.

c) **Tretjo hipotezo** "V Sloveniji je staranje prebivalstva in njegove posledice že več let pereč družbeni problem in izziv. Predvidevamo, da je starostna sestava prebivalstva v naši občini ugodnejša kot na ravni države." lahko **POTRDIMO**.

Povprečna starost prebivalstva je kar za 2,4 leta nižja kot v Sloveniji, kar pomeni, da je proces staranja prebivalstva počasnejši kot v večini Slovenije. Povprečna starost občanov je bila leta 2022 41,3 leta in je tako precej nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,7 leta).

Večje odstopanje je pri indeksu staranja. Med prebivalci občine je bilo število najmlajših (kar je značilnost le redkih slovenskih občin) skoraj enako kot število najstarejših, saj je na 100 oseb, starih od 0 do 14 let, prebivalo 101,8 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja v naši občini nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 137,1). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji. Manjši indeks pomeni bolj ugodno starostno strukturo prebivalstva.

Demografske značilnosti smo primerjali z izbranimi sosednjimi občinami. Značilno je, da ima večina obmestnih občin ugodno starostno strukturo prebivalstva predvsem na račun priselitev mlajšega prebivalstva. Prikazane občine so zaradi manj razgibanega reliefa in višje gospodarske razvitosti veliko bolj privlačne za priseljevanje kot naša občina. Povprečna starost prebivalstva izbranih občin je nižja zaradi priseljevanja mladih družin. Naša občina je tako po demografskih kazalcih bolj podobna občini Gorenja vas - Poljane, ki ima še mlajše prebivalstvo in največji delež mladega prebivalstva, kar je posledica največjega naravnega prirastka. Selitveno gibanje je podobno kot v naši občini negativno.

d) **Četrto hipotezo** "Spremenjene demografske razmere zahtevajo ukrepanje s strani državnih in občinskih oblasti. Vedno več starega prebivalstva zahteva več storitev na zdravstvenem in socialnem področju. Predvidevamo, da naša občina ni pripravljena na staranje prebivalstva." lahko **DELNO POTRDIMO**.

Iz analize intervjuja z županom, s predsedniki društev upokojencev ter spletnega vprašalnika izhaja, da v občini delujejo različne organizacije in službe, katerih skrb so starostniki. Starostniki, ki so še mobilni, se povezujejo v različna društva, humanitarne in druge nevladne organizacije. Največji problem predstavljajo odročni kraji, kjer starostniki nimajo možnosti prevoza. To naj bi v veliki meri rešili z uveljavljanjem prostovoljnih prevozov v okviru projekta Prostofer. Pomembno oskrbno in socialno vlogo opravlja patronažna služba ter izvajalci pomoči na domu. Obstajajo tudi projekti medgeneracijskega povezovanja med otroci vrtcev in osnovnih šol ter upokojenci. Občina načrtuje tudi gradnjo medgeneracijskega centra, zainteresirana je za izgradnjo doma starostnikov.

Iz analize intervjujev in anket ter iz znanj, pridobljenih iz različnih raziskav, smo izdelali t. i. SWOT analizo za našo občino ter oblikovali predloge občini, kako se soočiti in reševati demografske probleme, povezane s staranjem prebivalstva, ki bo, kljub trenutno še ugodni demografski sliki, zajelo tudi našo občino in predstavlja velik izziv z vidika demografije občine. Predlogi anketirancev se nanašajo na mlade (npr. spodbujanje rojstev in različne pomoči družinam) ter na starejše (npr. dnevno varstvo starejših in stanovanjske skupnosti starostnikov, pomoč starejšim na domu, prostovoljni prevozi starejših, medgeneracijsko sodelovanje, različne dejavnosti za krepitev zdravja in duha).

Večina vprašanih si želi, da bi občina ostala čim bolj avtentična, ne želijo si pospešenega razvoja gospodarskih dejavnosti in priseljevanja ljudi. Ljudje si želijo boljšo osnovno infrastrukturo ter trajnostno in okoljsko odgovorno gospodarjenje in življenje.

5. VIRI IN LITERATURA

1. Analiza stanja v destinaciji Dobrova - Polhov Gradec. Medmrežje: <https://dobrovapolhovgradec.e-obcina.si> (2. 2. 2023).
2. Janžekovič, M., Jeršin Tomassini, K. 2015: Geografija 9. I-učbenik za geografijo v 9. razredu osnovne šole. Medmrežje: <https://eucbeniki.sio.si/geo9/index.html> (26. 11. 2022).
3. Gams, I. 1995: Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana.
4. Krivic, M. 2006: Analiza poselitve porečja Gradaščice z vidika naravnih omejitvenih dejavnikov. Diplomsko delo, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo. Ljubljana.
5. Odzivanje na demografske spremembe. Medmrežje: <https://www.umar.gov.si teme/demografske-spremembe/> (10. 1. 2023).
6. Prebivalstvo po naseljih. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8135> (31. 1. 2023).
7. Prebivalci po starosti in spolu. Projekcije prebivalstva za Slovenijo 2015. Medmrežje: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/search/?searchquery=starostna+sestava+prebivalstva (31. 1. 2023).
8. Razvojni program občine Dobrova - Polhov Gradec, 2012–2022, junij 2012. Medmrežje: <https://dobrovapolhovgradec.e-obcina.si/> (5. 2. 2023).
9. Revizijsko poročilo računskega sodišča. Medmrežje: <https://www.dnevnik.si/1042908343/slovenija/racunsko-sodisce-drzava-neuspesna-pri-zagotavljanju-dostopnosti-storitev-socialnega-varstva> (5. 2. 2023).
10. Senegačnik, J. 2013: Geografija Slovenije. Učbenik za 9. razred osnovne šole. Ljubljana.
11. Setnikar-Kucler, D. 1997: Geografija občine Dobrova - Horjul - Polhov Gradec. Diplomsko delo, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Ljubljana.
12. Vertot, N. 2008: Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje. Medmrežje: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-AOYJLLTC/14c2f330-dc11-4c3e-bfc4-38e2f00d19dd/PDF> (10. 12. 2022).

5.1 VIRI SLIK, GRAFOV, TABEL

1. Krivic, M. 2023: Karte o demografskih značilnostih občine Dobrova - Polhov Gradec.
2. PGD Dvor. Medmrežje: <https://www.pgd-dvor.si/okolica/> (23. 1. 2023).
3. Purger, S. 2020-22: Osebni arhiv fotografij.
4. STAGE. Medmrežje: <https://gis.stat.si/> (12. 2. 2023).
5. SURS. Podatkovna baza SiStat. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17> (5. 1. 2023).
6. Trnovec, B. 2023: Osebni arhiv fotografij.
7. Žnidaršič, M., Klasinc, S. 2015: Koliko prebivalcev Slovenije praznuje svoj 70. rojstni dan na obletnico konca 2. svetovne vojne? Medmrežje: <https://stat.si/StatWeb/News/Index/5166> (2. 2. 2023).

6. PRILOGE

6.1 INTERVJU Z G. ŽUPANOM OBČINE DOBROVA - POLHOV GRADEC

Smo učenke Neža Kovač, Maruša Krivic in Ivana Oblak iz Osnovne šole Polhov Gradec. Trenutno pripravljamo geografsko raziskovalno nalogo na temo DEMOGRAFSKI IZZIVI V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC, s katero bomo tekmovali na Srečanju mladih raziskovalcev.

V eksperimentalnem delu naloge nas med drugim zanima, kako občinska oblast prepoznava in se odziva na demografske izzive, zlasti staranje prebivalstva, ki je aktualen in pereč družbeni problem s številnimi posledicami.

Prosimo Vas, da si vzamete nekaj časa in odgovorite na spodnji vprašalnik.

Že vnaprej se vam iskreno zahvaljujemo in vas lepo pozdravljamo.

1. Analizirale smo značilnosti prebivalstva in poselitve v naši občini in jih primerjale z značilnostmi za Slovenijo. Spoznale smo, da je demografska slika občine boljša kot to velja za državo. Kako to komentirate?
2. Prebivalstvo občine Dobrova - Polhov Gradec je v povprečju mlajše kot prebivalstvo Slovenije. Podobno velja tudi za večino drugih občin, ki ležijo v okolici mestne občine Ljubljana. Kaj menite, ali je v naši občini to rezultat suburbanizacije ali posledica pozitivnega naravnega prirastka?

3. Primerjalno z drugimi obmestnimi občinami v naši občini ne beležimo velikih priselitev. Kje vidite razloge za to? Ali le v pomanjkanju kvalitetnega prostora za novogradnje?
4. Problem razvitega sveta je staranje prebivalstva. Ali ocenjujete, da je to pereč problem tudi v naši občini? Na osnovi česa to lahko utemeljite?
5. Kaj mislite, katera naselja naše občine se najbolj starajo? So to bolj oddaljena, odročna naselja? Kako se to odraža v življenju teh naselij?
6. Za našo državo velja, da se na ta problem odziva prepočasi. Se strinjate?
 - a) Kaj pa naša občina? S kakšnimi programi se odziva?
 - b) Katere dejavnosti omogoča starostnikom? Katere občinske ustanove izvajajo programe za starejše?
 - c) Kdo financira te dejavnosti?
 - d) Koliko starejših se sploh vključuje v različne dejavnosti?
7.
 - a) Na območju naše občine ni doma za starostnike. Ali imate kakšne načrte za njegovo izgradnjo?
 - b) Večina starostnikov živi doma. Katere usluge pomoči na domu lahko koristi starostnik, če jih potrebuje? Kako pa poteka oskrba na domu, kdo jo izvaja, kdo jo plačuje ...? Ali je sploh dovolj delavcev, da jim to nudi? Ali je poklic negovalke na domu tržna niša?
8. Staranje prebivalstva pomeni tudi vedno več potreb po zdravstvenih storitvah. Kako je poskrbljeno za osnovno zdravstveno oskrbo? Koliko zdravnikov deluje v občini? Kolikšen delež občanov lahko koristi njihovo storitev?
9. Za starostnike je zelo pomembna patronažna služba? Kje deluje, koliko ima zaposlenih?
10. Nekateri starostniki živijo sami v oddaljenih naseljih. Katere službe jim omogočajo dostop do javnih storitev? Avtobusne povezave so oddaljene. Ali je naša občina pristopila k vseslovenskemu projektu Prostofer?
11. Ali radi živite v naši občini? Navedite čim več prednosti in slabosti življenja v naši občini ter čim več priložnosti in nevarnosti, s katerimi se občina oziroma občani soočajo.

6.2 INTERVJU S PREDSEDNIKI DRUŠTEV UPOKOJENCEV POLHOV GRADEC, DOBROVA IN VRZDENEČ

1. Koliko članov šteje društvo, približno koliko odstotkov vseh starostnikov je včlanjenih v društvo?
2. Katere dejavnosti društvo organizira, katere med njimi so najbolj obiskane?
3. Katere so prednosti sodelovanja starostnika v nekem društvu?
4. Katere pa so ovire, da se več starostnikov ne včlani in ne koristi različnih dejavnosti?
5. Večkrat slišimo, da je potrebno medgeneracijsko sodelovanje. Ali v naši občini obstajajo dejavnosti, ki bi na primer povezale mlajšo in starejšo generacijo?

6.3 SPLETNA ANKETA O DEMOGRAFSKIH IZZIVIH V OBČINI DOBROVA - POLHOV GRADEC

1. Spol
2. Leto rojstva
3. Naselje, kjer imate stalno prebivališče
4. Občina, kjer ste zaposleni
5. Občina Dobrova - Polhov Gradec je v povprečju poseljena precej redkeje kot naša država. Med navedenimi dejavniki izberite tri, ki po vašem mnenju najbolj vplivajo na poselitev občine.
6. Navedite dejavnike, ki po vašem mnenju še vplivajo na značilnosti poselitve naše občine.
7. Število prebivalcev občine se vsako leto malenkostno poveča. Med navedenimi trditvami izberite tisto, ki po vašem mnenju najbolj utemelji zgornjo trditev.
8. Severni hriboviti del občine se v marsičem razlikuje od ravninskega dela. Navedite tri razlike, ki vplivajo na njuno poselitev in prebivalstvo.
9. Primerjalno s Slovenijo, Ljubljano in nekaterimi sosednjimi občinami je starostna sestava naše občine bolj ugodna. Se strinjate s to trditvijo?
10. Navedite en dokaz za zgornji odgovor.
11. Ali menite, da se naselje, v katerem živite, stara? (je vse manj mladega prebivalstva)
12. Navedite en dokaz za zgornji odgovor.
13. Staranje prebivalstva je eden najbolj perečih družbenih problemov Slovenije. Ali se strinjate, da se država na ta problem odziva prepočasi?
14. Svoj odgovor utemeljite.
15. Kako pa je na staranje prebivalstva pripravljena naša občina?
16. Navedite enega ali več problemov, s katerimi se soočajo starejši občani.
17. Katere ukrepe bi predlagali lokalnim ali državnim oblastem, da bi omilile negativne posledice staranja prebivalstva?
18. Navedite eno ali več prednosti življenja v naši občini.
19. Navedite eno ali več slabosti življenja v naši občini.
20. Naša občina ima še veliko možnosti za razvoj in kvalitetnejše življenje njenih občanov. Navedite eno ali več priložnosti za to.
21. Naša občina je v marsičem posebna. Navedite eno ali več nevarnosti za bodoči razvoj občine in življenje njenih občanov.